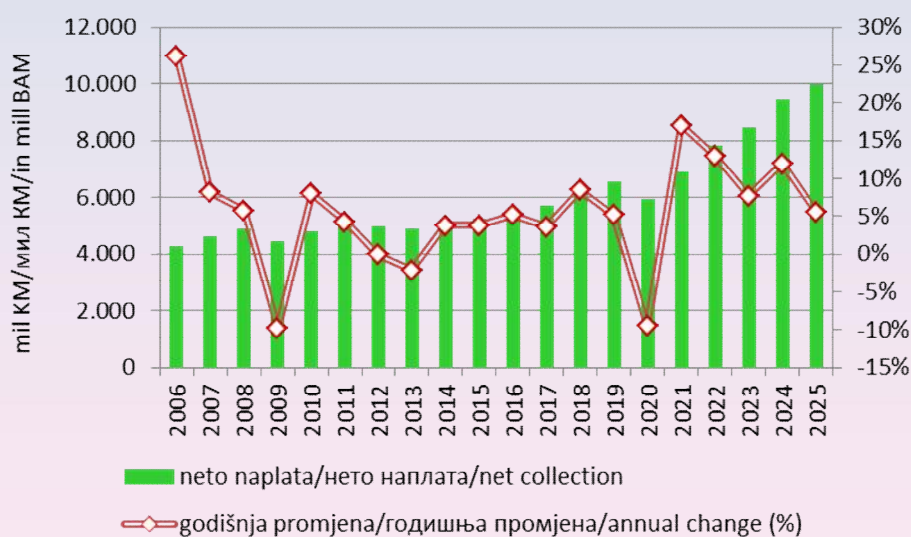

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

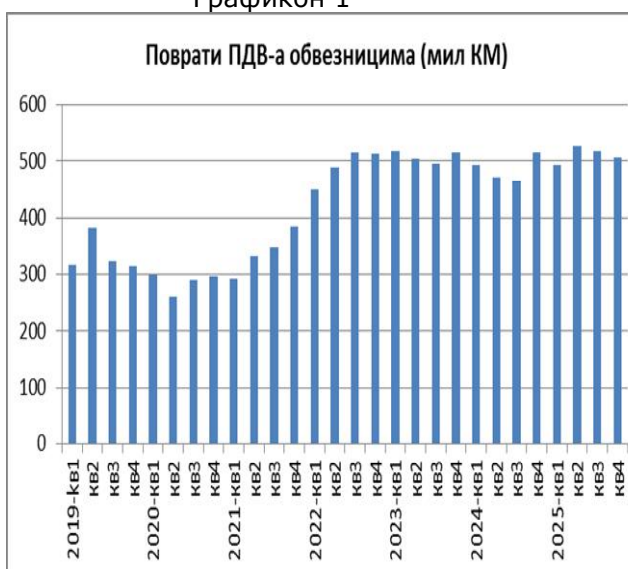
Broj
Број
Number **247/248**

januar/februar 2026 – siječanj/veljača 2026 – јануар/фебруар 2026 – January/February 2026

Уз овај двоброј

Према прелиминарном извјештају УИО исплате поврата индиректних пореза у 2025. су износиле 2,202 млрд КМ, што је било за 109,8 мил КМ више него у 2024. Повећање исплата поврата је умањило раст нето наплате индиректних пореза за 1,16 п.п. Повећање се у највећем дијелу односило на поврате ПДВ-а обвезницима (+100 мил КМ), док је поврата ПДВ-а по основу међународних пројеката исплаћено више за 9,8 мил КМ. Преглед кварталних исплата поврата указује на ниже исплате поврата ПДВ-а обвезницима у периоду 2019-2021 (Графикон 1). Опоравак економије након пандемије, те инфлаторни учинци раста цијена избијањем рата у Украјини и појавом енергетске кризе донијели су снажан раст исплата поврата ПДВ-а обвезницима. Од 2022. исплате су високе и у великој мјери стабилне, са slabим годишњим осцилацијама у уском распону између -2,6% и +2,4% у односу на просјечне годишње исплате у периоду 2022-2025.

Графикон 1

Графикон 2

Специфичност система ПДВ-а у БиХ су поврати по основу међународних пројеката, који чине 5,4% укупних поврата у 2025. Квартални преглед исплата ове категорије поврата показује снажне годишње осцилације (Графикон 2), са знатно већим распонем у односу на четворогодишњи просјек, између -6% и +3,9%. Осцилирање исплата је неминовност јер зависи од динамике реализације међународних пројеката у БиХ. С друге стране, иако поврати међународним пројектима нису значајни у структури поврата, њихове осцилације уносе високу дозу непредвидивости, што представља ризик за остварење пројекција прихода од индиректних пореза.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Наплата прихода од индиректних пореза у 2025. години	2
Двадесет година система ПДВ-а у Босни и Херцеговини	6
Расподјела прихода од индиректних пореза	18

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. Англистике

Наплата прихода од индиректних пореза у 2025. години

(Припремила: Александра Регоје, стручни савјетник - макроекономиста)

У вријеме израде овог прилога доступни су подаци о укупној бруто и нето наплати индиректних пореза на Јединствени рачун Управе за индиректно опорезивање (ЈР УИО) у 2025. години, док извјештај о наплати прихода по врстама прихода још није доступан. Стога у овом броју објављујемо кратки преглед наплате индиректних пореза у 2025. години у односу на претходну годину, те дугорочне трендове. Након што буде доступан коначан извјештај по врстама прихода на ЈР УИО, у наредном броју ОМА билтена објавићемо детаљну анализу наплате индиректних пореза у 2025. години, са прегледом наплате по врстама прихода.

Наплата у 2025. години у односу на претходну годину

Бруто наплата прихода од индиректних пореза на износила је 12.177,2 мил КМ што је за 635,9 мил КМ или 5,5% више од бруто наплате у претходној години. Исплате поврата износили су 2.202,4 мил КМ, а биле су за 109,8 мил КМ или 5,2% више него у 2024. години. Коначно, нето наплата индиректних пореза износила је 9.974,8 мил КМ. Апсолутни раст нето прихода у 2025. у односу 2024. годину износио је 526,1 мил КМ, а релативни 5,6%.

У односу на пројекције Одјељења из октобра 2025. године, нето наплата индиректних пореза нижа је за 2,5 мил КМ (Графикон 1). **Закључује се да су октобарске пројекције нето прихода Одјељења извршене готово стопроцентно (99,98%).¹ Разлика реализације и октобарског плана прихода од индиректних пореза² износи свега 0,02% реализованих нето прихода.**

Графикон 1

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

¹ У односу на пројекције прихода од индиректних пореза Одјељења из априла 2025. године (ОМА Билтен бр. 239/240), извршење нето прихода за 2025. годину више је за 54,2 мил КМ. Пројекције из априла извршене су 100,5%. Разлика извршења и априлског плана прихода износи свега 0,54% остварених нето прихода.

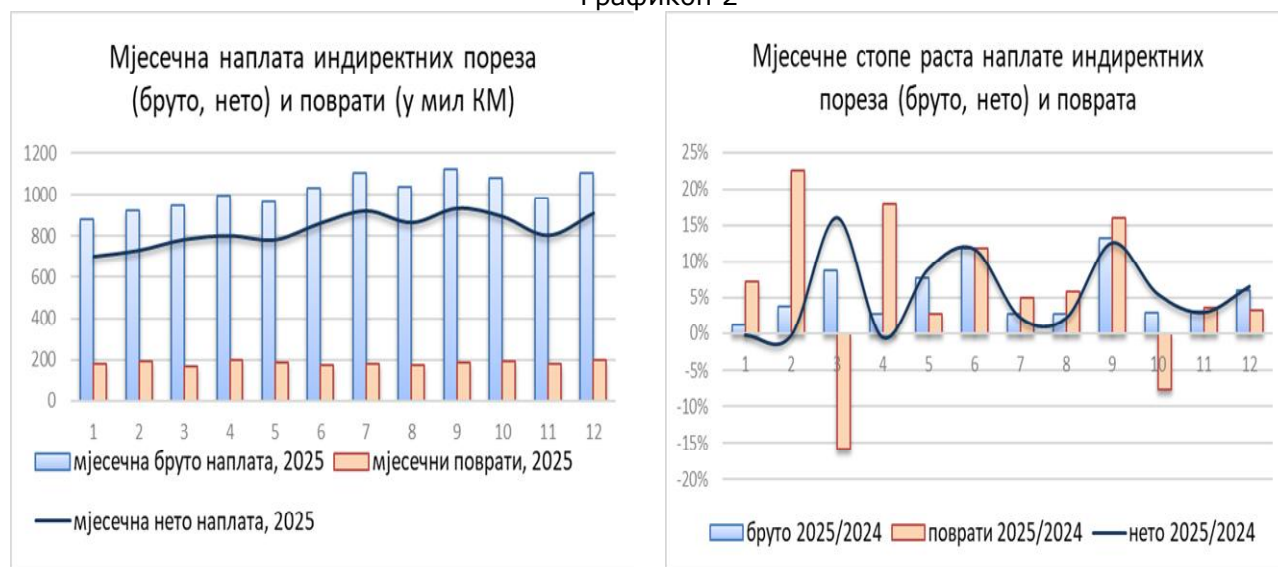
² Пројекције доступне у ОМА Билтену бр. 245/246, http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_sr_245_246.pdf

Мјесечна наплата индиректних пореза и поврати

Мјесечни износи бруто наплате индиректних пореза³ кретали су се у рангу од 880,0 мил КМ (јануар) до 1.120,4 мил КМ (септембар). У односу на претходну годину, мјесечна бруто наплата била је у позитивној зони раста током цијеле године (вид. Графикон 2, десно, плави ступци). Стопе раста бруто наплате у односу на 2024. годину кретале су се у рангу од 1,2% (јануар) до 13,2% (септембар).

Мјесечни износи поврата индиректних пореза кретали су се у рангу од 167,4 мил КМ (март) до 198,3 мил КМ (април). За разлику од бруто наплате, линија мјесечних стопа раста поврата у односу на претходну годину прелазила је у негативну зону у два мјесеца, марту и октобру (вид. Графикон 2, десно, наранџасти ступци).

Графикон 2

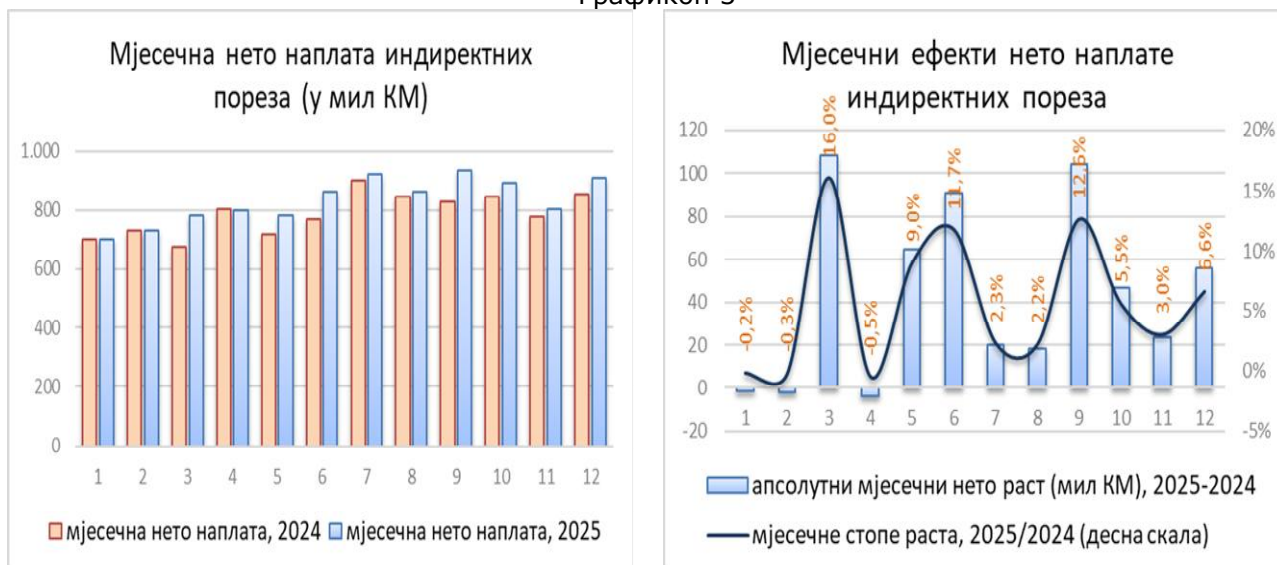

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Мјесечни износи нето наплате индиректних пореза (Графикон 3, лијево, „мјесечна нето наплата“) били су у јануару, фебруару и априлу 2025. године благо испод прошлогодишњих износа (Графикон 3, десно, „нето 2025/2024“), а у свим осталим мјесецима 2025. године виши него у претходној. У току 2025. године, износи нето наплате индиректних пореза кретали су се у рангу између 699,5 мил КМ (јануар) до 932,4 мил КМ (септембар). Стопе раста нето прихода кретале су се у рангу од -0,5% (април) до +16% (март). Посматрано у апсолутним износима, раст мјесечне нето наплате индиректних пореза кретао се у рангу од -3,9 мил КМ у мјесецу априлу до високих +108,2 мил КМ у марту.

³ Мјесечни износи бруто наплате индиректних пореза у овом прилогу израчунати су из извјештаја УИО о кумулативној наплати, као разлика прихода за одређени мјесец (м) и прихода претходног мјесеца (м-1). Исти принцип кориштен је за калкулацију мјесечне нето наплате и поврата.

Графикон 3

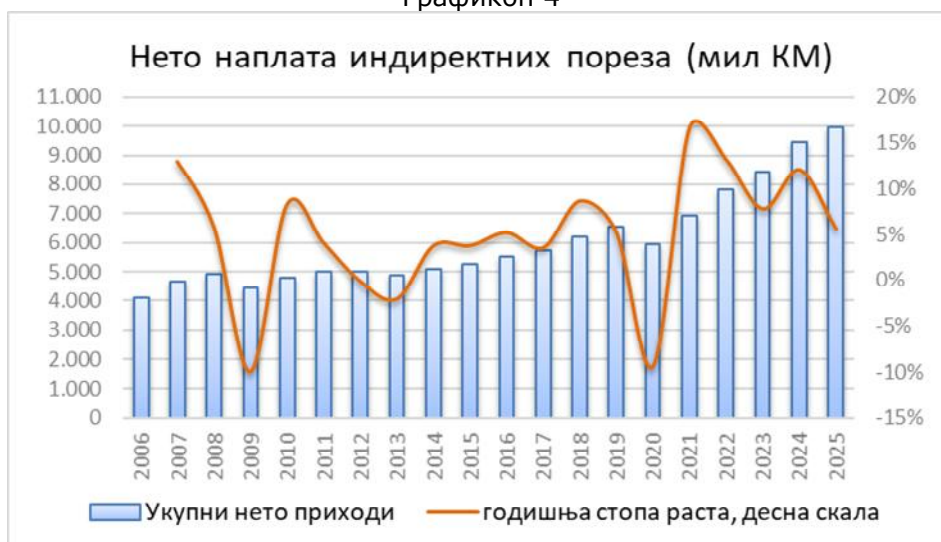

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Наплата у 2025. години на скали дугорочних трендова

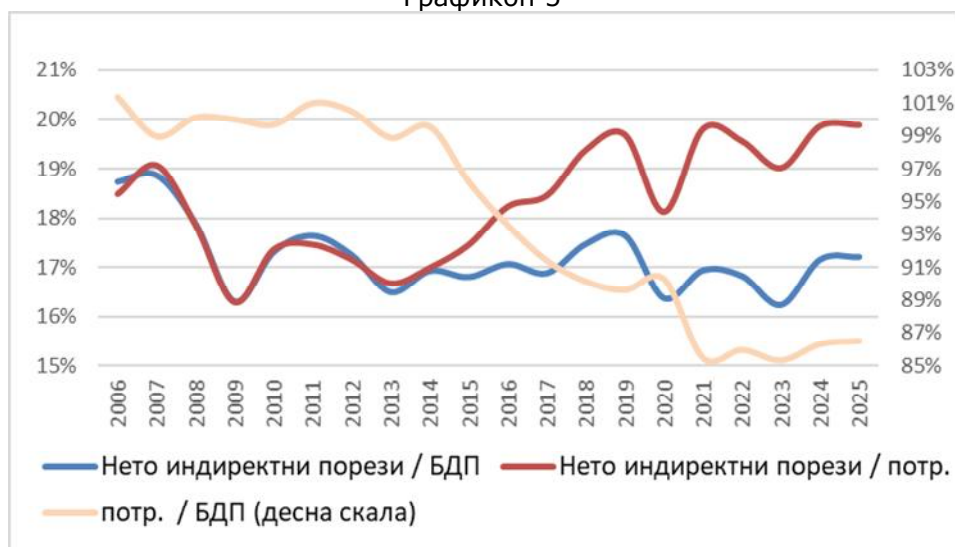
У 2025. години је наплаћен рекордни износ индиректних пореза од оснивања УИО. У односу на годину увођења ПДВ-а (2006), нето наплата је виша за 142%. У претходних пет година остварене су релативно високе стопе раста прихода (Графикон 4). Тако је у односу на преткризну 2019. годину, у 2025. години остварен раст прихода од високих 52,5%.

Графикон 4

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ; приказ ОМА

Графикон 5

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, ДЕП, БХАС; приказ ОМА

Уколико у обзир узмемо пројекције макроекономских показатеља за 2025. годину Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП) из септембра 2025. године⁴ можемо сагледати трендове учешћа нето наплате индиректних пореза у бруто домаћем производу и потрошњи (Графикон 5). Процијењени удио нето наплате индиректних пореза у БДП-у и укупној потрошњи у 2025. години остао је исти као 2024. године (17,2% и 19,9%, респективно). Након што буду доступни званични подаци Агенције за статистику БиХ (БХАС) о макроекономским показатељима, моћи ће се израчунати колико званично износи наведени удио.

⁴ У вријеме израде овог прилога били су доступни званични подаци Агенције за статистику БиХ до 2024. године (Бруто домаћи производ према производном, доходном и расходном приступу, ТБ 01, Јануар 2026)

Двадесет година система ПДВ-а у Босни и Херцеговини

(припремила: др Динка Антић)

Након трогодишњих опсежних припрема, у склопу посљедње фазе реформе индиректног опорезивања, у Босни и Херцеговини је 1. јануара 2006. уведен порез на додату вриједност (ПДВ). У посљедње двије декаде стасале су генерације које не познају други систем опорезивања промета добара и услуга осим ПДВ-а, нити су свјесне значаја највеће економске реформе која је успјешно имплементирана у БиХ након рата. Имајући то у виду у чланку дајемо приказ теоријског концепта опорезивања порезом на промет из којег је произашао теоријски концепт ПДВ-а, као његов најефикаснији облик, појашњавамо фазе имплементације и основне елементе система ПДВ-а у БиХ, те у кратким цртама анализирамо ефикасност реформе ПДВ-а.

ОПОРЕЗИВАЊЕ ПРОМЕТА ДОБАРА И УСЛУГА У ТЕОРИЈИ ОПОРЕЗИВАЊА

Еволуција опорезивања промета

Опорезивање промета су познавале старе цивилизације Асирије, Вавилонa, те Египта, Грчке, Индије и Кине. Спомине се још у V вијеку п.н.е., мада се у то вријеме јавља под називом акцизе или трошарине, односно као појединачни порез на промет одређених производа. Општи порез на промет се јавља тек у средњем вијеку у Шпанији (1342) под називом *алкабала*. Нови порез на промет великог броја производа довео је до слома економске моћи Шпаније. Теоретичари класичне школе економије су сматрали да је *алкабала* школски примјер лоше пореске политике. Опорезивање промета роба је довело до снажног раста продајних цијена и произвело озбиљне макроекономске поремећаје у тадашњој Шпанији. Због виших цијена роба Шпанија је постала неконкурентна, што је резултовало губитком тржишта, падом домаће понуде и смањењем домаће производње, на једној страни, те растом увоза јефтинијих роба, на другој страни. Макроекономски поремећаји изазвани увођењем новог пореског облика су угрозили трговински и платни биланс Шпаније. Због слабе припреме фискалних власти имплементација пореза на промет није донијела ни фискалне ефекте, него је, напротив, довела до снажног отпора и пореске евазије. Спорадични покушаји увођења општег пореза на промет забиљежени су у другој половини XIX вијека у Њемачкој, у граду Бремену, у САД за вријеме грађанског рата, те у Србији 1891.г.

Савремени облик општег пореза на промет јавља се као ванредни порез за финансирање Првог свјетског рата у Њемачкој (1916) и Француској (1917). Иако је, према првобитној намјери, требао бити укинут окончањем рата због издашности и великих фискалних ефеката не само да овај порез није укинут у наведеним државама, него су га и остале државе, укључујући и СССР, укључиле у своје пореске системе како би прикупиле средства за санирање посљедица рата. Преостале развијене земље Европе, попут В. Британије, увеле су порез на промет почетком II свјетског рата с циљем финансирања расхода одбране. Иако је у свим поменутих земљама порез на промет имао карактер ванредног пореза ниједна земља га није укинула након престанка ванредних околности. Штавише, порез на промет, уз порез на доходак и добит, је био главни облик опорезивања у пореским системима у свијету у другој половини XX вијека. У неразвијеним земљама и земљама у развоју, чији фискални капацитет се углавном заснива на опорезивању фазе потрошње, приходи од пореза на промет су представљали доминантне приходе за финансирање нивоa државне власти. Посљедњих декада XX вијека доминација пореза на промет је прекинута масовним преласком са система пореза на промет на систем пореза на додату вриједност (ПДВ). Данас се порез на промет примјењује само у 40-так држава у различитим појавним облицима, углавном као једнофазни

порез на малопродају или као бруто порез на промет, у неколико развијених⁵ и мањем броју неразвијених држава у свијету.

Опорезивање порезом на промет

Порез на додату вриједност (ПДВ) представља појавни облик пореза на промет. Терминолошки појам „порез на промет“ обухвата све појавне облике опорезивања промета производа и услуга. Порез на промет и ПДВ-е припадају групи посредних (индиректних) пореза који се убиру на потрошњу по принципу одредишта⁶. Пореска основица пореза на промет је продајна цијена производа или услуге. С обзиром да се пореска основица исказује у новчаним јединицама, а пореска обавеза утврђује као проценат од основице општи порез на промет се убраја у *ad valorem* порезе. Имајући у виду да се порез на промет најчешће убиру у малопродајни стопа пореза се израчунава примјеном прерачунате стопе⁷ на основицу коју чини малопродајна цијена са укљученим порезима. Обвезник пореза на промет је продавац производа и услуга. Међутим, порез на промет не сноси порески обвезник, већ крајњи потрошач као порески дестинатар. Будући да припада индиректним порезима темељна карактеристика пореза на промет је преваљивање пореског терета на крајњег потрошача. Порески обвезник дјелује само као посредник који у име државе обрачунава и убиру порез од купаца у фази крајње потрошње.

Порез на промет је угодан порез са стајалишта купца. Мање је видљив порез за купца у односу на порез на доходак будући да је скривен у продајној цијени производа и услуга. Будући да је порез скривен у цијени приликом његовог увођења нема пуно отпора са стране пореских обвезника, за које се популарно каже да робу купују „под анестезијом“.

Порез на промет представља врло издашну врсту пореза, јер је потрошња, у поређењу са дохотком или добити, мање подложна осцилацијама у пословним циклусима и економији, а често и премашује остварене дохотке (нпр. због дохотка и примљених трансфера из иностранства, трошења акумулисане штедње или банкарских кредита и позајмица, због прихода из сиве економије и др.). Са аспекта економске еластичности приходи од пореза на промет због *ad valorem* основице (продајне цијене) омогућавају прилагођавања промјенама понуде и потражње производа без промјене елемената опорезивања.

Облици пореза на промет

С обзиром на порески објект (предмет опорезивања) постоји општи порез на промет којим се опорезује промет свих или већине производа и услуга, и појединачни порез на промет, уколико се опорезује промет само одређених производа⁸. Постоји и класификација према броју фаза прометног циклуса које се опорезују порезом на промет. Прометни циклус започиње фазом набавке сировина и осталих инпута потребних за производњу производа или пружање услуга. У фази производње набављене сировине, материјали и остали инпути помоћу људског рада и средстава за производњу се трансформишу у готове производе. Произвођач у већини случајева готове производе продаје купцима на велико, будући да, најчешће, није финансијски исплативо за произвођача да успоставља властиту малопродајну мрежу. Међутим, постоје и случајеви вертикалне диверзификације пословног портфолија компаније када компанија преузима и производњу сировина, те организује и властиту мрежу

⁵ Облици пореза на промет се примјењују у САД, Аустралији, Канади, Новом Зеланду, Сингапуру.

⁶ Принцип одредишта (енгл. *destination principle*) код опорезивања трансакција промета производа и услуга подразумијева опорезивање у држави потрошње, за разлику од принципа поријекла (енгл. *origin principle*), који подразумијева опорезивање у држави производње.

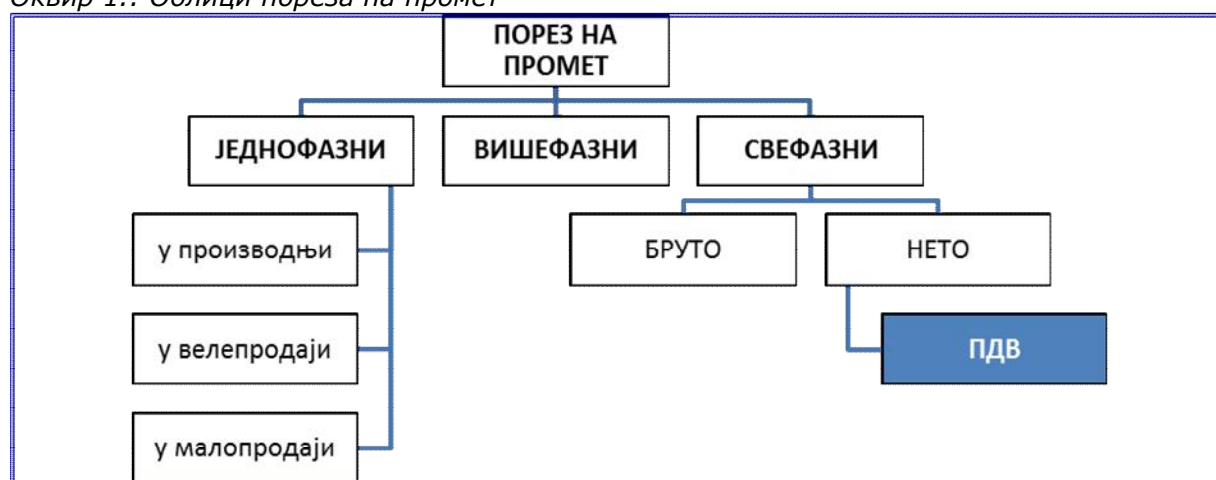
⁷ Прерачуната стопа (p_n) се израчунава по формули: $p_n = (p \times 100) / (p + 100)$, гдје „ p “ представља законску стопу пореза на промет. На примјер, прерачуната стопа пореза на промет од 10% износи 9,09%.

⁸ У литератури и стручној јавности уобичајено је да се појам „порез на промет“ (енгл. *sales tax*) користи за опорезивање промета већине производа и услуга, док се за опорезивање промета појединачних производа користе термини акцизе, посебни порези или трошарине.

малопродаје. Купци на велико углавном послују са произвођачима као добављачима и трговцима на мало као купцима. Слично произвођачима трговци на велико због трошкова углавном не успостављају властиту малопродају, а и када то чине организују је као додатак основној дјелатности у склопу великих тржних центара или као ланац супермаркета. Порез на промет се може увести у свим наведеним фазама прометног циклуса (тј. у производњи, veleпродаји и малопродаји) или се може увести само у неким фазама. Зависно од броја фаза промета које се опорезују порез на промет може бити једнофазни (енгл. *single-stage sales tax*), вишефазни и свефазни (енгл. *multi-stage sales tax*) порез на промет (вид. Оквир 1).

Порез на промет који се наплаћује само у посљедној фази промета је рањив у погледу могућности за настанак пореске евазије. У случају да се порез на промет не плати у посљедној фази промета губици пореза су максимални, будући да је пореска основица у фази малопродаје највиша.

Оквир 1.: Облици пореза на промет

Уколико се ради о вишефазном порезу на промет, због каскадног ефекта или кумулисања пореза из претходних фаза промета, порез на промет није неутралан у погледу утицаја на економски положај обвезника на тржишту. Каскадни ефекат пореза на промет доводи до неефикасности и неекономичности у цијелом прометном ланцу, у великој мјери утиче на раст цијена добара и услуга, непотребно поскупљује извоз, чиме домаће компаније постају неконкурентне на страном тржишту.

Свефазни порез на промет подразумијева опорезивање производа у свим фазама прометног циклуса. Јавља се као бруто и нето свефазни порез, зависно од начина утврђивања пореске основице.

Бруто свефазни порез на промет (енгл. *gross receipts tax*) се плаћа у свакој фази прометног циклуса примјеном, у правилу, исте пореске стопе. Пореска основица бруто свефазног пореза на промет представља бруто накнаду која је остварена у свакој фази промета. Иако је утврђивање пореске основице једноставно, а пореске стопе знатно ниже него код осталих модела пореза на промет, због снажног каскадног ефекта са економског стајалишта бруто свефазни порез је крајње економски неповољан порез, са снажним негативним посљедицама по конкурентност, ниво цијена, запосленост и извоз. Премда и **нето свефазни порез на промет** подразумијева опорезивање промета у свакој фази прометног циклуса, основна разлика између бруто и нето модела пореза на промет се налази у начину утврђивања пореске основице. За разлику од бруто модела код нето свефазног пореза опорезује се само вриједност која је додата у свакој фази промета (опорезивања). Због таквог начина утврђивања основице нето свефазни порез на промет се назива и порезом на

додату вриједност – ПДВ (енгл. *Value-Added Tax – VAT*). У односу на бруто модел ПДВ због начина на који се утврђује пореска основица не производи кумулисање пореза, те број фаза промета које се опорезују ПДВ-ом постаје ирелевантним за висину пореског терета.

ТЕОРИЈСКИ КОНЦЕПТ ПДВ-А

Појам и карактеристике

ПДВ припада групи индиректних (посредних) пореза. Имајући у виду да је пореска основица код овог пореског облика вриједност накнаде која се добије приликом продаје добара или услуга, а пореска обавеза се утврђује у постотку од вриједности накнаде, ПДВ-е је пропорционални, односно *ad valorem* порез. У теоријском смислу ПДВ представља порез којим се опорезује свака фаза производње са механизмима који омогућавају одбитак пореза који је плаћен на набављена добра или услуге од пореске обавезе на добра или услуге која се продају. Двије темељне карактеристике ПДВ-а су да се убире и наплаћује у свакој фази промета, те да се обавеза за порез на аутпуте умањује за порез који је плаћен на набављене инпуте. Иако се ПДВ убире у свакој фази производног циклуса, све до фазе малопродаје, механизам надокнаде улазног пореза из набавки *de facto* ПДВ-е трансформише из теоретског концепта пореза на међуфазе производног циклуса у реални концепт пореза на потрошњу. С обзиром да су сви учесници у производном циклусу имали могућност надокнаде улазног пореза ПДВ-е се у коначници убире у фази крајње потрошње.

Са становишта економског положаја обвезника ПДВ је неутралан порез. Механизам одбитка улазног ПДВ-а је значајан за остварење неутралности опорезивања ПДВ-ом. За разлику од пореза на промет чињеница да сваки обвезник у ланцу има право одбитка улазног пореза из набавки ПДВ елиминише ПДВ из трошкова набавки и спрјечава појаву каскадног ефекта и оптерећења продајне цијене кумулисаним порезом из набавки. ПДВ, будући да није елемент цијене коштања, постаје финансијска обавеза за купца, а за добављача потраживање које он наплаћује у име државе. Неутралност се очитује са стајалишта обвезника ПДВ-а који у име државе прикупљају и уплаћују ПДВ-е, а не са стајалишта крајњих потрошача који сnose цјелокупни порески терет. Начело неутралности ПДВ се остварује путем ПДВ фактуре. ПДВ фактура, као темељни документ, представља основни стуб система ПДВ-а. За обвезнике ПДВ-а фактура је вриједносни папир јер на темељу фактуре обвезник остварује право на поврат улазног пореза обрачунатог на набавке добара и услуга.

ПДВ-е је самоконтролишући порески облик. За исправност ПДВ-е фактура није само заинтересована пореска управа. И сваки обвезник у прометном ланцу је заинтересован да добије исправну фактуру од свога добављача, будући да само на темељу исправне фактуре обвезник може потраживати улазни ПДВ-е исказан на фактури. Из овог разлога обвезник треба да изврши сљедеће провјере: да провјери идентитет добављача (тј. да ли порески број постоји у регистру као активан број и, ако постоји, да ли је на том броју регистрована права компанија), те да провјери тачност израчуна ПДВ-а исказаног на фактури.

ПДВ је ефикасан порез, јер темељне карактеристике концепта ПДВ-а доприносе смањењу пореске евазије. Чињеница да се ПДВ убире у свакој од фаза прометног циклуса смањује вјероватноћу настанка пореске евазије. Уколико се у некој од фаза промета утаји ПДВ износ утајеног пореза је значајно мањи него износ утајеног пореза у систему једнофазног пореза на промет. У систему пореза на промет може се утајити цјелокупни износ пореза, док у систему ПДВ-а износ утајеног пореза је мањи јер се плаћа дио по дио у свакој фази. На крају, у фази крајње потрошње, збир укупно наплаћеног ПДВ-а у свим фазама мора одговарати збиру наплаћеног пореза на промет у посљедњој фази. Имајући у виду фазе кроз која пролазе добра највећи износ ПДВ-а може се очекивати у фази увоза или у фази крајње потрошње, када је пореска основица највиша.

Методe утврђивања ПДВ-а

Теоријски концепт ПДВ-а полази од "додате вирједности", која се дефинише као вриједност коју сваки учесник у производном ланцу (произвођач, дистрибутер, трговац, и др.) додаје на инпуте одређене фазе прије продаје новог или побољшаног производа и услуга. Додатна вриједност се у суштини састоји од трошкова рада и профита (зараде, марже, добити), а може се изразити на два начина, сабирањем компоненти додате вриједности (надница, плата, амортизације, камата и профита) или одузимањем вриједности инпута од вриједности аутпута. У пракси се примјењују директна и индиректна метода обрачуна ПДВ-а⁹ (Оквир 2).

Директна метода утврђивања ПДВ-а подразумијева примјену стопе ПДВ-а на додатну вриједност која се добије било сабирањем компоненти додате вриједности (1), било одузимањем инпута од аутпута (2).

Оквир 2.: Методe утврђивања ПДВ-а

$$\text{додата вриједност} = \text{трошкови плата} + \text{профит} = \text{аутпути} - \text{инпути}$$

директна метода → метода сабирања:

$$\text{износ пореза} = (\sum \text{надница} + \text{амортизација} + \text{камата} + \text{нето профит}) * \% \text{ ПДВ-а} \quad (1)$$

директна метода → метода одузимања:

$$\text{износ пореза} = (\sum \text{продаје} - \sum \text{набавке}) * \% \text{ ПДВ-а} \quad (2)$$

индиректна метода → метода одузимања:

$$\text{износ пореза} = \sum \text{продаје (аутпут)} * \% \text{ ПДВ-а} - \sum \text{набавки (инпут)} * \% \text{ ПДВ-а} \quad (3)$$

Индиректна метода одузимања је најпознатија метода утврђивања ПДВ-а (3). Она представља темељ система ПДВ-а у ЕУ, а примјењује се и у великом броју земаља широм свијета. Пореска обавеза се израчунава као разлика између износа ПДВ-а у набавкама и износа ПДВ-а у продајама, према евиденцијама које се темеље на фактурама. Порески експерти користе два колоквијална назива за индиректну методу. Будући да је основна техничка претпоставка за примјену ове методе постојање рачуна (фактуре) на којој је исказан ПДВ-е индиректна метода одузимања назива се још и **метода рачуна**. С обзиром да обвезник има могућност да надокнади улазни порез из набавки на терет излазног ПДВ-а на продаје, плативши само разлику на рачун државног трезора, метода се још назива и **кредитном методом**. Кредитна метода има низ предности у односу на остале методе утврђивања ПДВ-а. Будући да се базира на фактури отежане су могућности за настанак ПДВ превара. Осим тога, будући да фактуре садрже појединачне ставке промета, кредитна метода олакшава примјену диференцираних стопа ПДВ-а на различита добра или услуге, нулте стопе код извоза или ослобађања од ПДВ-а¹⁰.

Збир ПДВ-а у набавкама назива се улазни порез, а збир ПДВ-а на продају се назива излазним ПДВ-ом. Пореска обавеза постоји уколико је збир излазног ПДВ-а већи од збира улазног ПДВ-а. У супротном случају обвезник је у преплати, на рачун државног трезора је уплаћено више ПДВ-а на набавке него што износи излазни ПДВ-е на продају. Разлика се исказује као потраживање од државе. Законодавци обвезницима у преплати могу одобрити поврат или порески кредит, који они могу користити за плаћање будућих обавеза за ПДВ-е или обавеза по основу других пореза (директних, па чак и доприноса за социјално осигурање или такси и

⁹ Више: Tait A. A., "Value Added Tax, International Practice and Problems", Washington, IMF, 1988; pp. 4 – 6.

¹⁰ Више: Ebrill L., Keen M., Bodin J-P, Summers V., "The Modern VAT", IMF, Washington, 2001., pp. 20 – 22.

накнада). За ефикаснију примјену кредитне методе законодавци прописују обвезницима обавезу вођења евиденција улазних и излазних фактура.

Теоријски облици ПДВ-а

Темељна карактеристика ПДВ-а као нето свефазног пореза на промет јесте одбитак улазног ПДВ-а на набавке од пореске обавезе. Механизам одбитка омогућује да ПДВ, иако се убире у свим фазама производног циклуса, на крају остане као порез на крајњу потрошњу. Одбитак улазног ПДВ-а из набавки у цијелости доприноси остварењу неутралности опорезивања ПДВ-ом. Међутим, апсолутно право на одбитак улазног ПДВ-а у неким државама се ограничава на начин да се ПДВ из набавки одређених добара или услуга не може одбити од излазног ПДВ-а на продаје. Највише спорења у вези са правом на одбитак ПДВ-а постоји у погледу пореског третмана капиталних (инвестиционих) добара у систему ПДВ-а, мада неке државе одбијају да одобре одбитак ПДВ-а и на добра и услуге које се могу користити и у приватне сврхе, нпр. на аутомобиле или услуге рекреације, забаве или потрошњу власника, менаџмента или запослених (нпр. у вези са кориштењем одмаралишта и превозних средстава у власништву компаније за непословне сврхе).

С обзиром на порески третман капиталних добара разликују се три облика ПДВ-а: производни, доходни и потрошни облик (Оквир 3). **Производни облик ПДВ-а** (енгл. *product-type VAT*) подразумијева искључивање капиталних добара из права на одбитак улазног ПДВ-а. С обзиром да се ПДВ из набавки капиталних добара не може одбити од пореске обавезе улазни ПДВ на капитална добра постаје трошком, који оптерећује цијену коштања, односно продајну цијену, те се ланчано преноси у наредне фазе прометног циклуса, гдје се поново опорезује ПДВ-ом. Пореска основица производног облика је *de facto* једнака бруто националном производу, будући да укључује потрошњу, инвестиције и амортизацију. У својој основи овај облик ПДВ-а подразумијева бруто свефазни ПДВ-е, чиме одступа од теоријског концепта ПДВ-а као нето свефазног пореза. Производни облик ПДВ-а производи каскадни ефекат и кумулисање пореза, са свим посљедицама које су описане у претходном поглављу.

Доходни облик ПДВ-а (енгл. *income-type VAT*) представља облик ПДВ-а код којег пореска основица укључује бруто национални производ умањен за амортизацију, што практично значи да није могуће одбити ПДВ-е на нето набавну вриједност (= набавна вриједност – амортизација), која се опорезују два пута. Слично производном облику и доходни облик ПДВ-а доводи до кумулисања пореза, нарушавајући неутралност опорезивања ПДВ-ом и производећи негативне импликације по микроекономски и макроекономски систем. Оба облика ПДВ-а дисторзивно дјелују на одлуке компанија о инвестирању. С обзиром да није могуће у цијелости одбити улазни ПДВ-е компаније неће бити вољне да улажу у инвестиције, што може произвести сељење капитала из капитал-интензивних у радно-интензивне дјелатности. Очигледно је да производни и доходни облик ПДВ-а угрожавају ефикасност алокације капитала и других ресурса, доводећи субјекте који послују у капитал-интензивним дјелатностима у неповољнији положај на тржишту.

Потрошни облик ПДВ-а (енгл. *consumption-type VAT*) представља облик ПДВ-а код којег је дозвољен одбитак улазног ПДВ-а од пореске обавезе на набавку свих добара и услуга у цијелости, укључујући и на набавку капиталних добара. Пореска основица потрошног типа ПДВ-а одговара вриједности потрошње у националној економији. Будући да је дозвољен одбитак укупног трошка набавке капиталних добара од основице нема двоструког опорезивања и каскадног ефекта. Примјеном потрошног облика ПДВ-а осигурава се неутралност опорезивања у односу на доношење економских одлука привредних субјеката и спрјечава појава кумулисања пореза. Потрошни облик ПДВ-а представља базични облик опорезивања у скоро свим државама у свијету које су прешле на ПДВ-е.

Оквир 3.: Облици ПДВ-а

R. Musgrave облике ПДВ-а представља помоћу следећих идентитета*):

(1)	производни облик:	Пореска основица =	$GNP = C + In + D$
(2)	доходовни облик:	Пореска основица =	$GNP - D = C + In$
(3)	потрошни облик:	Пореска основица =	$GNP - D - In = C = \text{потрошња}$

Легенда:

GNP = бруто национални производ

C = потрошња

In = инвестиције

D = амортизација

*) Musgrave Richard A., Musgrave Peggy B., "Public Finance in Theory and Practice", Fourth Edition, McGraw-Hill Book Company, 1984., p. 446.

Елементи опорезивања ПДВ-ом

Реални модели ПДВ-а се у одређеној мјери разликују од теоријског концепта. Акценат приликом опорезивања није на додатој вриједности, већ на опорезивању потрошње. Осим тога, право на одбитак улазног пореза и опсег добара и услуга који се опорезују ПДВ-ом не може се схватити у апсолутном смислу, да обвезник има право одбитка улазног пореза на све набавке добара и услуга, односно да су све дјелатности и сва добра и услуге подложна опорезивању ПДВ-ом. Систем ПДВ-а обухвата идентичне елементе опорезивања, који постоје и код других пореских облика, као што су порески обвезник, предмет опорезивања, стопа пореза, ослобађања и олакшице. Међутим, постоје и други елементи, попут права на одбитак улазног пореза и поврата ПДВ-а који су карактеристични само за ПДВ-е и представљају темељне одлике теоријског концепта ПДВ-а.

Порески објекат, односно предмет опорезивања ПДВ-ом, сматра се промет добара и услуга које порески обвезник, у оквиру обављања својих дјелатности, изврши на територији државе уз накнаду, те увоз добара. Промет добара представља пренос права располагања на стварима лицу које тим добрима може располагати као власник, док се промет услуга сматрају се сви послови и радње извршене у оквиру обављања привредне дјелатности, а који не представљају промет добара у складу са одредбама закона. Неутралност ПДВ-а се може угрозити изузимањем одређених добара и услуга од опорезивања. Уобичајена пракса је да су финансијске услуге, услуге осигурања и реосигурања и поштанске услуге ослобођене ПДВ-а због потешкоћа код утврђивања основице. Изузимање одређених субјеката и добара и услуга из опорезивања ПДВ-ом доводи до појаве каскадног ефекта. Мале фирме, које су испод прага за регистрацију за ПДВ, не могу да одбију улазни ПДВ-е из својих набавки, тако да улазни ПДВ постаје дио цијене коштања и ланчано се преноси преко продајне цијене у наредне фазе промета. Ослобођени субјекти немају право да одбију улазни ПДВ-е који се односи на набавке за производњу или пружање ослобођених добара и услуга. Каскадни ефекат постаје значајан уколико се јавља у средини прометног ланца, и може произвести озбиљне макроекономске посљедице по компаније, али и макроекономске поремећаје.

Порески обвезник у систему ПДВ-а је физичко и правно лице које трајно и самостално обавља економске активности у циљу остварења прихода. Да би се неко лице сматрало обвезником ПДВ-а нужно је да кумулативно буду заступљена сва наведена обиљежја. Из дефиниције пореског обвезника имплицира да обвезник ПДВ-а не може бити лице које не обавља економске активности, које активности обавља повремено и без противнакнаде (нпр. непрофитна удружења). Законодавци, у циљу успоставе економичног и ефикасног

система ПДВ-а, ограничавају круг обвезника ПДВ-а на начин да прописују праг за регистрацију за ПДВ-е. Обично, праг за регистрацију одговара одређеној висини годишњег промета, те обвезник ПДВ-а може постати само оно лице које поред горе наведених обиљежја има годишњи промет који премашује износ прописаног прага за регистрацију. Обвезник ПДВ-а може бити само оно лице које има опорезиви промет у смислу прописа о ПДВ-у, те субјекти који пружају услуге које су ослобођене (финансијске, јавне, поштанске и др.) не могу бити обвезници, осим уколико не пружају и услуге које су опорезиве. У националним системима ПДВ-а могуће је наћи и друге форме регистрације за ПДВ-е. Једна је добровољна регистрација за ПДВ-е, која се омогућава малим фирмама чији годишњи промет не прелази праг за регистрацију. Друга форма регистрације је заједничка регистрација, која подразумијева регистрацију сложеног предузећа, које се састоји из више правних лица, међусобно повезаних пословним, организацијским и финансијским везама у сложено предузеће, као јединственог обвезника ПДВ-а (тзв. „ПДВ групе“).

Пореска обавеза настаје у моменту испоруке добара или вршење услуга, у моменту издавања фактуре, у моменту плаћања или дјелимичног плаћања прије издавања фактуре (авансна плаћања), те у моменту настанка обавезе плаћања царинског дуга код увоза добара, којигод моменат наступи раније. **Пореска основица** за обрачун ПДВ-а јесте опорезиви износ накнаде (у новцу, стварима или услугама) коју обвезник прими или треба да прими за испоручена добра или пружене услуге, укључујући субвенције које су непосредно повезане са цијеном тих добара или услуга, у коју није укључен ПДВ. У основицу се урачунавају и акциза, царина и друге увозне дажбине, као и остали јавни приходи, осим ПДВ-а, сви споредни и зависни трошкови које обвезник обрачунава примаоцу добара и услуга.

Пореска стопа је пропорционална и примјењује се на износ накнаде. Могуће је да поред стандардне стопе систем ПДВ-а укључује и једну или више снижених стопа за одређена добра или услуге или чак нулту стопу. У већини држава извоз је опорезован нултом стопом ПДВ-а.

Право на одбитак улазног пореза представља темељну карактеристику система ПДВ-а. Обвезник има право одбити ПДВ који је обавезан платити или га је платио приликом куповине добара или услуга од другог обвезника или приликом увоза добара, уколико та добра, односно услуге користи за промет добара и услуга који подлијеже плаћању ПДВ-а.

Поврат ПДВ-а представља важан фактор остварења неутралности система опорезивања ПДВ-ом. У којој мјери ће одредбе у вези поврата ПДВ-а нарушити неутралност опорезивања ПДВ-ом зависи, на првом мјесту, од опсега примјене права на поврат, али и од конкретних процедура поврата: да ли је прописан минимални износ ПДВ-а који може бити враћен, у којим роковима се врши исплата, да ли су процедуре у вези са подношењем захтјева за поврат сложене, да ли је потребна попутна документација и докази и др. Повремено исказивање права на поврат је нормална појава, будући да се у сљедећем обрачунском периоду може очекивати исказивање обавезе за порез. Највећи удио у повратима ПДВ-а отпада на извознике. Поред извозника право на поврат у дужем периоду може се јавити и код неких других група обвезника, нпр. код сезонских дјелатности (пољопривреда и прехранбена индустрија, туризам, хотелијерство или превоз путника, итд.), код дјелатности које имају дуг производни циклус и дуге периоде набавки (грађевинарство, бродоградња, процесне индустрије), код великих инвестицијских улагања у постројења и опрему које захтијевају дужи период поврата улагања.

Обвезници су дужни да у прописаним роковима на прописан начин поднесу **ПДВ пријаву**. Пријава укључује податке о увозу, извозу и домаћем промету, податке о обрачунатом улазном и излазном порезу, те нето износу за уплату (пореска обавеза) или за поврат (потраживање). Дужина пореског периода се разликује од државе до државе. У чланицама ЕУ

постоји деиференциран приступ пријавама, сходно карактеристикама готовинског тока код обвезника, те постоје мјесечне (за велике обвезнике), кварталне (за предузећа средње величине), полугодишње и годишње пријаве (за мале и микро обвезнике). **Рок за плаћање ПДВ обавезе** најчешће се подудара са моментом подношења ПДВ пријаве. Од тог момента се рачунају затезне камате за обвезнике који не плате пореску обавезу у року, али и рок за поврат ПДВ обвезницима.

СИСТЕМ ПДВ-А У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Реформа индиректног опорезивања

Увођење ПДВ-а је представљало посљедњу фазу свеобухватне реформе система индиректног опорезивања у Босни и Херцеговини (БиХ), која је започела 2003. доношењем системског Закона о систему индиректног опорезивања, којим су, након што су то одобрили Народна скупштина Републике Српске и Парламент Федерације БиХ, пренесене надлежности за порез на промет/ПДВ, акцизе, царине, путарине на ниво БиХ. Радило се о највећој економској реформи након рата.

За разлику од осталих земаља у окружењу које су замијениле систем пореза на промет новим моделом опорезивања, увођење система ПДВ-а у БиХ је подразумијевало сложену операцију. Имајући у виду уставна ограничења прије увођења ПДВ-а била је потребна реформа цијелог фискалног система у БиХ.

ПДВ-е је порески облик који се, да би био ефикасан и функционалан, треба имплементирати на нивоу централне владе, у смислу легислативе, администрирања и расподјеле прихода. Надлежности за опорезивање уставом БиХ су биле додијељене ентитетима, касније арбитражном одлуком и Брчко Дистрикту, осим у ограниченом подручју царина, за чије је увођење и администрирање надлежна БиХ.

Ради се о вишедимензионалној реформи која је имала за резултат цјеловит редизајн фискалне архитектуре у БиХ и редефинисање система финансирања свих нивоа власти у слојеној и децентрализираној фискалној структури БиХ.

Политички аспект реформе је подразумијевао пренос уставних надлежности за порез на промет/ПДВ и акцизе у сфери политике индиректних пореза са ентитета и Брчко Дистрика на ниво државе, а правни аспект је укључивао доношење сета закона на нивоу БиХ којима се осигурава успостава и функционисање нове фискалне архитектуре у БиХ (Закон о систему индиректног опорезивања, Закона о уплатама на јединствени рачун и расподјели прихода, Закон о Управи за индиректно опорезивање, Закон о поступку индиректног опорезивања, Закон о принудној наплати, ...), те сета закона којима се преносе пореске надлежности у подручју индиректних пореза на ниво БиХ (Закон о акцизама у БиХ, Закон о ПДВ-у).

Административно-оперативни аспект реформе је захтијевао у првој фази (2004) спајање царинских администрација ентитета и Брчко Дистрикта, потом успоставу Управе за индиректно опорезивање (УИО). Тиме је креирана потпуно нова фискална архитектура у БиХ и редефинирана подјела надлежности за порезе. Тако су административне надлежности за индиректне порезе додијељене УИО, а надлежности за директне порезе и социјалне доприносе су задржане на нивоу пореских управа ентитета и Брчко Дистрикта.

Нова фискална архитектура је захтијевала нови политичко-управљачки субјект Управни одбор УИО, који је искључиво надлежан за вођење политике индиректних пореза у БиХ. Будући да су Уставом фискалне надлежности остављене ентитетима пренос надлежности у сфери индиректних пореза је захтијевао увођење управљачког механизма који ће, на једној

страни, бити довољно централиован да омогући увођење ПДВ-а и јединствено спровођење политике индиректних пореза и њихове расподеле, а који ће, на другој страни, омогућити ентитетима да задрже кључну улогу у тој сфери путем механизма вета код доношења одлука о порезима који су пренесени на ниво БиХ (ПДВ, акцизе, путарине) и код доношења одлука о расподјели прихода од индиректних пореза.

Конечно, фискални аспект реформе индиректних пореза је подразумијевао централизацију наплате прихода од индиректних пореза у БиХ (ПДВ-е, акцизе, царине, путарина, ...) на јединствени рачун УИО, укидање финансирања институција БиХ од стране ентитета¹¹, увођење новог вертикалног система расподеле са нивоа БиХ, те реформу система расподеле пореских прихода у ентитетима. Систем расподеле индиректних пореза у БиХ је специфичан у свијету због јединствене улоге ПДВ-а као критерија за алокацију прикупљених индиректних пореза на ентитете и Брчко Дистрикт. Полазећи од теоријске поставке да је ПДВ порез на потрошњу крајња потрошња из пријава ПДВ-а, односно износ ПДВ-а на који обвезник нема право одбитка, користи се као полазиште за израчун коефицијената расподеле на ентитете.

Карактеристике система ПДВ-а у БиХ

БиХ је замијенила систем пореза на промет системом пореза на додату вриједност (ПДВ) 1. јануара 2006. године. Будући да су ентитети и Брчко Дистрикт били надлежни према уставним одредбама за порез на промет у првој фази централизације опорезивања промета добара и услуга било је потребно донијети државни Закон о порезу на промет и укинути ентитетске прописе о порезу на промет. Закон је имао прелазни карактер и примјењивао се само током 2005. године до увођења ПДВ-а. Централизација опорезивања промета добара и услуга у БиХ је имала за посљедицу радикалну промјену пореских структура ентитета и Брчко Дистрикта, који су од 2006. изгубили изворне приходе од пореза на промет, акциза и путарина, а у буџетима, на страни прихода, умјесто изворних прихода од индиректних пореза имају трансфере индиректних пореза са нивоа БиХ.

У основи концепт система ПДВ-а слиједи теоријски концепт, инкорпорирајући основне елементе опорезивања и правила, која су у највећој мјери била усклађена са тада важећом Шестом ПДВ Директивом ЕЗ¹². Систем ПДВ-а је потрошног облика, а за обрачун ПДВ-а се користи индиректна (кредитна) метода. Ослобађања су у цијелости усклађена са правилима ЕУ, а ограничена на услуге јавног сектора, социјалне услуге, поштанске, финансијске и услуге осигурања.

И поред чврсте опредјељености домаћих фискалних власти и међународне заједнице у БиХ основни концепт ПДВ-а у БиХ, са широком основицом и једном стопом од 17%, је дерогиран већ крајем 2005.г., непосредно пред увођење ПДВ-а, како би био омогућен поврат ПДВ-а корисницима средстава међународних пројеката помоћи одобрених од стране Вијећа министара БиХ. Друга дерогација Закона извршена је крајем 2008. године, када је омогућено ослобађање од плаћања ПДВ-а на увоз и снабдијевање добрима и услугама у земљи у оквиру пројеката ЕУ који се финансирају из Инструмената претприступне помоћи ЕУ – ИПА. Трећа дерогација се десила 2023. године, када су ПДВ-а ослобођене испоруке добара у хуманитарне сврхе.

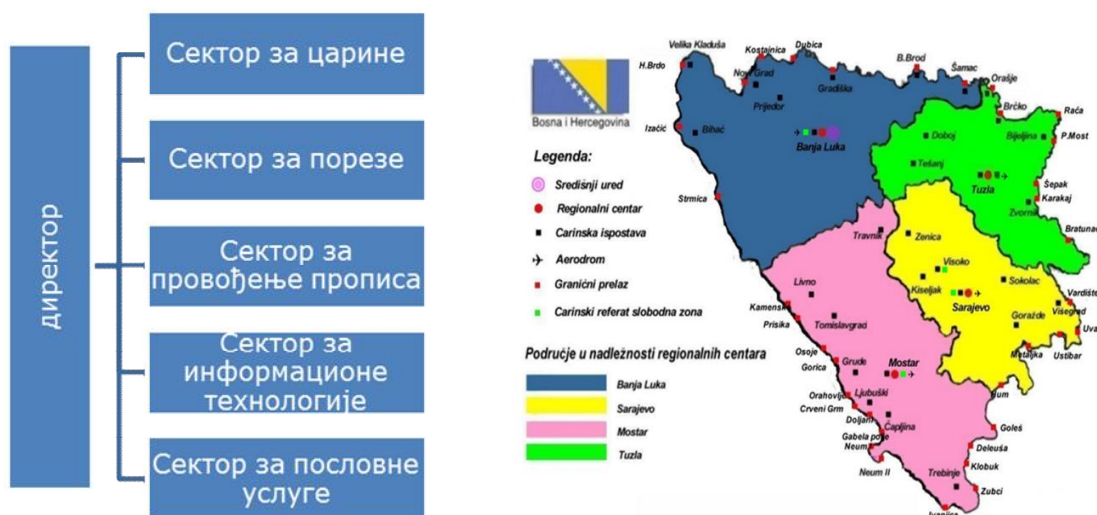
Специфичност реформе индиректног опорезивања у БиХ се огледа и у неуобичајеном организационом устројству УИО. За разлику од већине држава у Европи и свијету, у којима су надлежности за администрирање порезима и царинама подијељене између царинске (за

¹¹ У складу са чл. 8(1) Устава БиХ ФБиХ је финансирала 2/3, а РС 1/3 буџета институција БиХ.

¹² Од 2006. Direktiva Savjeta 2006/112/EC (Council Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, OJ L 347, 11.12.2006.).

увозне дажбине) и пореске (за домаће порезе) администрације, у БиХ су, сходно новој фискалној архитектури, надлежности за администрирање царина, ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а, акциза/путарина на увоз и домаћих акциза/путарина додијељене УИО, док су пореске управе ентитета и Брчко Дистрика задржале надлежности за администрирање директним порезима и социјалном доприносима. Ради се о ефикасном и функционалном устроју, којег чини пет сектора (Оквир 4), који омогућава синергијске ефекте дјеловања царинских и пореских контрола у оквиру исте институције, како за обвезнике тако и за УИО, штедећи ресурсе и скраћујући вријеме контрола, што у коначници води повећању ефикасности убирања ПДВ-а и осталих индиректних пореза и бољој наплати прихода.

Оквир 4: Функционална и организациона структура (регионални центри) УИО

Ефикасност убирања ПДВ-а

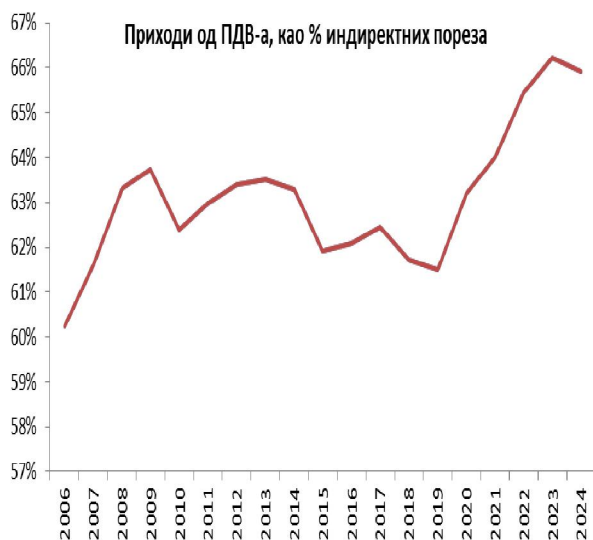
Теоријски, због вишефазности уплата, ПДВ-е је ефикасан порески облик. Анализа трендова наплате од увођења 2006. до 2024. указује на дугогодишњи раст прихода од ПДВ-а, са високим стопама раста (Оквир 5, Графикон 1), осим у вријеме глобалних криза 2009. (економска и финансијска криза) и 2020. (пандемија коронавируса). Високе стопе раста биле су посебно изражене након преласка са пореза на промет, те у годинама након пандемије, а значајно је повећан удио у укупним индиректним порезима (Графикон 2). Удио прихода ПДВ-а мјерен % БДП је порастао у моменту преласка на ПДВ-е, а од тада је стабилан, варирајући у уском распону (Графикон 3).

Оквир 5: Ефикасност убирања ПДВ-а у БиХ

Графикон 1

Графикон 2

Графикон 3

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ (приходи); Агенција за статистику БиХ (БДП према расходном приступу - годишњи подаци, септембар 2025); израчун аутора.

Расподјела прихода од индиректних пореза

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник – макроекономиста)

Увод

Приходи од индиректних пореза представљају најзначајнији извор јавних прихода у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) и кључан су инструмент за обезбјеђење стабилности јавних финансија. Систем индиректног опорезивања омогућава ефикасно прикупљање прихода, чиме се обезбјеђује транспарентно и централизовано управљање јавним средствима.

У оквиру фискалног система БиХ, расподјела прихода од индиректних пореза има посебно важну улогу у осигуравању фискалне равнотеже и финансирања јавних потреба. Механизам расподјеле заснива се на утврђеним коефицијентима и правилима која се примјењују у складу са прописаном методологијом и важећим законским оквиром. Овај систем доприноси стабилности и предвидивости јавних прихода, што је од суштинског значаја за планирање и спровођење фискалне политике.

Период од 2021. до 2025. године обиљежен је сложеним економским околностима и израженим макроекономским промјенама. Након пандемијског опоравка уследили су раст инфлације, промјене у глобалним ланцима снабдијевања и флукуације потрошње, што је имало утицај на динамику прикупљања и расподјеле прихода од индиректних пореза. Анализом овог периода стиче се увид у основне трендове и кретања у систему расподјеле, као и у факторе који су обликовали фискалне токове у земљи.

Сажетак

Анализа расподјеле прихода од индиректних пореза у БиХ за период 2021–2025. године пружа преглед кретања прикупљених и распоређених прихода, уз сагледавање макроекономских и фискалних околности које су утицале на њихову динамику. Приходи од индиректних пореза прикупљају се на Јединственом рачуну Управе за индиректно опорезивање (у даљем тексту: јединствени рачун), а њихова расподјела врши се у складу са прописаном методологијом и успостављеним правилима расподјеле.

Посматрани период обухвата фазу постпандемијског економског опоравка, изражених инфлаторних притисака и стабилизације тржишних услова, што се одразило и на номинални раст прикупљених прихода. Анализа омогућава увид у годишња кретања расподјеле и промјене у укупним износима прихода, уз посебно праћење намјенских прихода од путарина за изградњу и реконструкцију аутопутева и путева.

Циљ анализе је да прикаже основне тенденције у расподјели прихода од индиректних пореза у БиХ, укаже на факторе који су утицали на њихову промјену, те да допринесе бољем разумијевању фискалних токова и ефикасности система индиректног опорезивања.

Методологија

Анализа је заснована на подацима Управе за индиректно опорезивање и релевантним макроекономским показатељима. Посматрани период обухвата године 2021–2025, што омогућава праћење вишегодишњих трендова и идентификацију промјена у динамици расподјеле прихода.

Подаци су обрађени на годишњем нивоу примјеном дескриптивне и компаративне анализе, уз фокус на кретање укупних износа расподијељених средстава, структуру прихода и промјене

у намјенским приходима од путарина. Посебна пажња посвећена је континуитету методолошког приступа како би се обезбиједила упоредивост са претходним анализама објављеним у билтенима Одјељења¹³.

Анализа је израђена у складу са важећим прописима и методолошким смјерницама које уређују систем расподеле прихода од индиректних пореза у БиХ.

1. Расподела прихода од индиректних пореза за период 2021-2025.

1.1. Расподела бруто прихода корисницима

Бруто приходи од индиректних пореза представљају укупно прикупљена средства евидентирана на јединственом рачуну¹⁴ Управе за индиректно опорезивање. Ови приходи обухватају и износе намијењене за поврате пореским обвезницима, који имају приоритет у процесу расподеле, као и средства предвиђена за финансирање институција БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта. Укупан износ расположивих средстава за расподелу укључује и средства намијењена за сервисирање спољног дуга.

Графиком 1 приказана је структура поврата индиректних пореза, односно учешће појединачних категорија поврата у укупним повратима у 2025. години.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Најзначајније учешће у структури поврата индиректних пореза у 2025. години има поврат ПДВ-а пореским обвезницима, који чини 92,7% укупног износа поврата. Поврат ПДВ-а међународним организацијама учествује са 5,4%, док поврати по основу акциза и царинског поступка чине знатно мањи дио укупних поврата, са учешћем од 1,2%, односно 0,7%. Оваква структура поврата указује на доминантан значај редовних поврата ПДВ-а пореским обвезницима, што је у складу са интензитетом привредне активности и обимом опорезивих трансакција.

¹³ О систему расподеле индиректних пореза у БиХ више у: Поповић, М. (2019). "Анализа расподеле прихода од индиректних пореза за период 2006-2018. – трендови и структура". ОМА билтен бр. 168/169

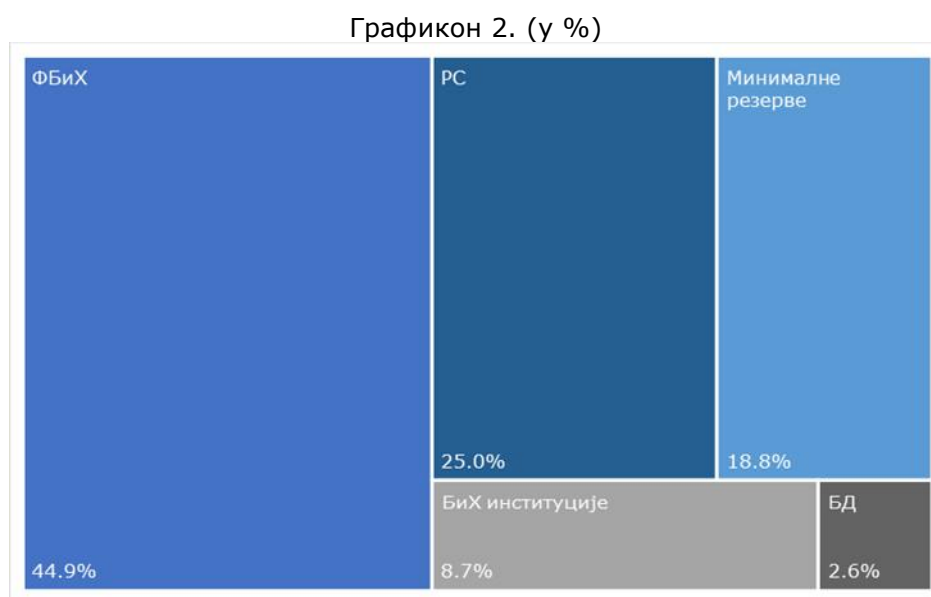
¹⁴ ПДВ, царине, акцизе, путарина 0,15 КМ

Након извршених поврата индиректних пореза, преостали дио укупно прикупљених прихода умањује се за износ који се издваја у минималне резерве. Минималне резерве представљају инструмент за обезбјеђивање ликвидности јединственог рачуна и стабилности процеса расподеле прихода. У 2025. години, издвајања за минималне резерве чинила су 18,8% прихода расположивих за расподелу, што је приказано на Графикону 2 и Графикону 3.

У наредној фази расподеле врши се издвајање фиксног износа средстава намијењених финансирању институција Босне и Херцеговине, чије је учешће у укупним приходима од индиректних пореза у 2025. години износило 8,7% (Графикони 2 и 3).

Након што се изврше поврати и издвоје средства за минималне резерве и финансирање институција БиХ, преостали износ представља основицу за расподелу ентитетима (Федерацији БиХ и Републици Српској) те Брчко Дистрикту, укључујући и средства намијењена за сервисирање спољног дуга (Графикон 2).

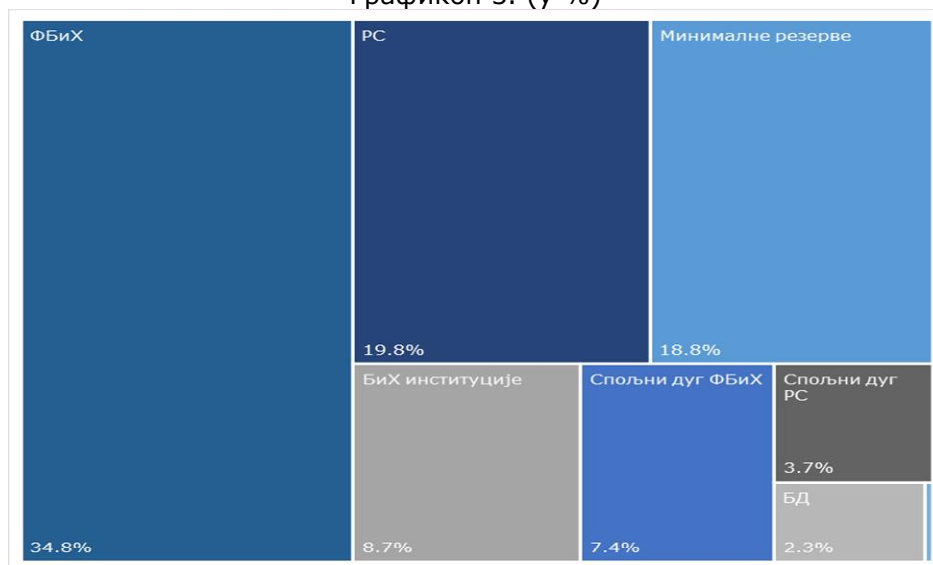
Графиконом 2 приказана је структура расподеле прихода од индиректних пореза у 2025. години, укључујући учешће Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта, средства намијењена за сервисирање спољног дуга, као и издвајања за минималне резерве и финансирање институција Босне и Херцеговине.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Графиконом 3 приказано је учешће ентитета и Брчко Дистрикта у расподјели прихода од индиректних пореза након издвајања средстава намијењених за финансирање спољног дуга. Такође, графикон обухвата и учешће средстава намијењених сервисирању спољног дуга ентитета и Брчко Дистрикта, као и издвајања за минималне резерве и финансирање институција Босне и Херцеговине.

Графикон 3. (у %)

Напомена: ■ Спољни дуг БД 0,1%

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Расподјела прихода од индиректних пореза између ентитета и Брчко Дистрикта врши се на основу унапријед утврђених коефицијената, који се дефинишу у складу с подацима о крајњој потрошњи. Коефицијенти се утврђују и примјењују на кварталном нивоу¹⁵, чиме се омогућава благовремено прилагођавање распоdjеле актуелним фискалним и економским кретањима.

Коефицијент распоdjеле за Брчко Дистрикт утврђен је као фиксан¹⁶, док се коефицијенти за ентитете периодично ревидирају на основу ажурираних података Управе за индиректно опорезивање БиХ и усвојене методологије распоdjеле. Овакав приступ доприноси транспарентности и предвидивости система распоdjеле, уз истовремено очување фискалне стабилности и равнотеже између различитих нивоа власти.

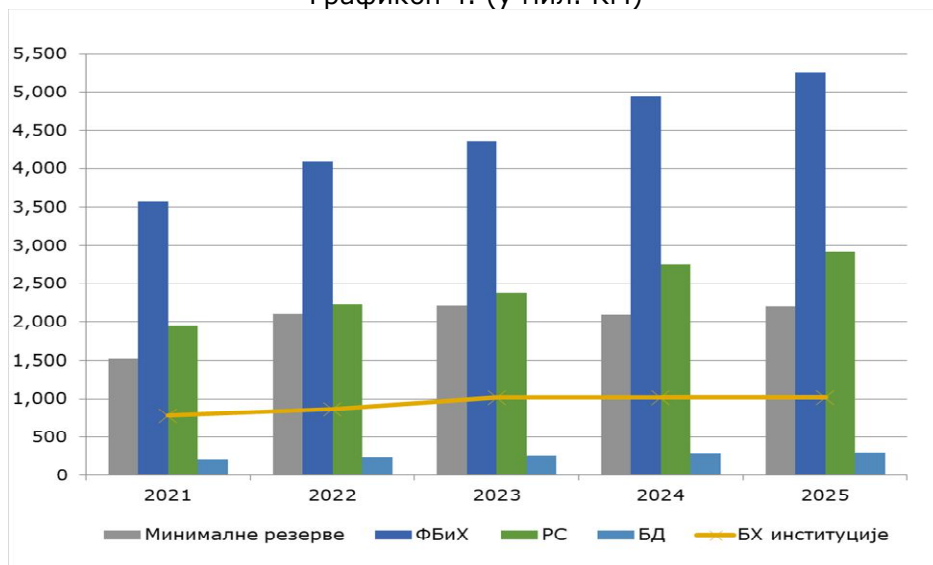
Графиконом 4 приказано је кретање распоdjеле прихода од индиректних пореза у периоду од 2021. до 2025. године, у милионима КМ¹⁷.

¹⁵ Однос суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама обвезника на територији датог ентитета, односно датог корисника прихода и суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама на цијелој територији БиХ.

¹⁶ С обзиром да представник Брчко Дистрикта има статус посматрача у Управном одбору УИО, те гласањем не учествује у одлучивању о распоdjели прихода од индиректних пореза, Високи представник је, штитећи фискалну аутономију коју је Брчко имало прије реформе система индиректног опорезивања, одлуком од 01.06.2007. године наметнуо фиксни коефицијент за Брчко Дистрикт у висини од минимално 3,55% или најмање 124 милиона КМ годишње у апсолутном износу.

¹⁷ Износ бруто прихода искључује приходе од намјенске путарине.

Графикон 4. (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон приказује кретање расподеле прихода од индиректних пореза у периоду 2021–2025. године. Уочава се стабилан и континуиран раст расподеле према ентитетима и Брчко Дистрикту, уз релативно стабилно финансирање институција БиХ и повремене осцилације минималних резерви.

У односу на 2021. годину, Федерација БиХ биљежи кумулативни раст расподеле од 47,0% до 2025. године, док Република Српска у истом периоду остварује раст од приближно 49,9%. Брчко Дистрикт такође биљежи значајан раст, већи од 48,0% у петогодишњем хоризонту.

Посматрано по годинама, најизраженији појединачни раст расподеле према ентитетима и Брчко Дистрикту забиљежен је у 2024. години, када је расподела Федерацији БиХ већа за 13,5%, Републици Српској за 15,3%, те Брчко Дистрикту за 14,1% у односу на претходну годину. Истовремено се износ за минималне резерве смањивао за 5,2%, док је финансирање институција БиХ задржало концепт стабилности без међугодишњих промјена.

У 2025. години тренд раста расподеле ентитетима и Брчко Дистрикту се наставља, док се минималне резерве благо опорављају. Тиме се потврђује вишегодишњи растући тренд расподеле према унутрашњим нивоима власти, уз истовремено стабилно позиционирање финансирања институција БиХ.

Табелом 1 приказана је структура расподеле прихода од индиректних пореза у периоду 2021–2025. године, изражена у процентима.

Табела 1.

у %	2021	2022	2023	2024	2025
Минималне резерве	19.0	22.0	21.6	18.9	18.8
БХ институције	9.7	9.1	10.0	9.2	8.7
ФБиХ	44.5	43.0	42.7	44.6	44.9
РС	24.3	23.5	23.3	24.8	25.0
БД	2.5	2.4	2.4	2.6	2.6
Укупно	100	100	100	100	100

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Уочљиво је да ентитети и Брчко Дистрикт чине доминантан дио распоdjеле, уз стабилно учешће финансирања институција БиХ и промјењиво учешће минималних резерви. Структура распоdjеле потврђује дугорочну фискалну стабилност подjеле прихода између нивоa власти. Структура распоdjеле током петогодишњег периода не биљежи значајније одступање, што указује на конзистентност фискалне распоdjеле и стабилност међувладиних односа у погледу индиректних пореза.

Табелом 2 приказане су промјене учешћа у распоdjели прихода од индиректних пореза изражене у процентним поенима (п.п.) за 2025. годину, у поређењу са претходним годинама обухваћеним анализом. Приказане разлике омогућавају увид у средњорочне помаке у структури распоdjеле међу нивоима власти те указују на трендове фискалне прераспоdjеле прихода од индиректних пореза.

Табела 2.

промјена у п.п.	Индекс (2025-2024)	Индекс (2025-2023)	Индекс (2025-2022)	Индекс (2025-2021)
Минималне резерве	-0.1	-2.8	-3.2	-0.2
БХ институције	-0.5	-1.3	-0.4	-1.0
ФБиХ	0.3	2.3	2.0	0.4
РС	0.2	1.6	1.5	0.7
БД	0.0	0.1	0.1	0.0

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У поређењу са 2024. годином, у 2025. години биљежи се повећање учешћа у распоdjели према ентитетима, док је учешће Брчко Дистрикта стабилно. Истовремено је смањено учешће намијењено за финансирање институција БиХ те минималне резерве.

Анализирано у дужем периоду, промјене су израженије. У односу на 2023. годину, највећи раст биљеже Федерација БиХ и Република Српска, што потврђује јачање њиховог удјела у укупној распоdjели. Учешће намијењено институцијама БиХ биљежи смањење у свим посматраним поређењима, које се креће од -0,4 п.п. до -1,3 п.п., што указује на континуирано смањење релативног удјела овог сегмента распоdjеле у средњем року. Минималне резерве такође биљеже негативне промјене у односу на претходне године, најизраженије у поређењу 2025–2023.

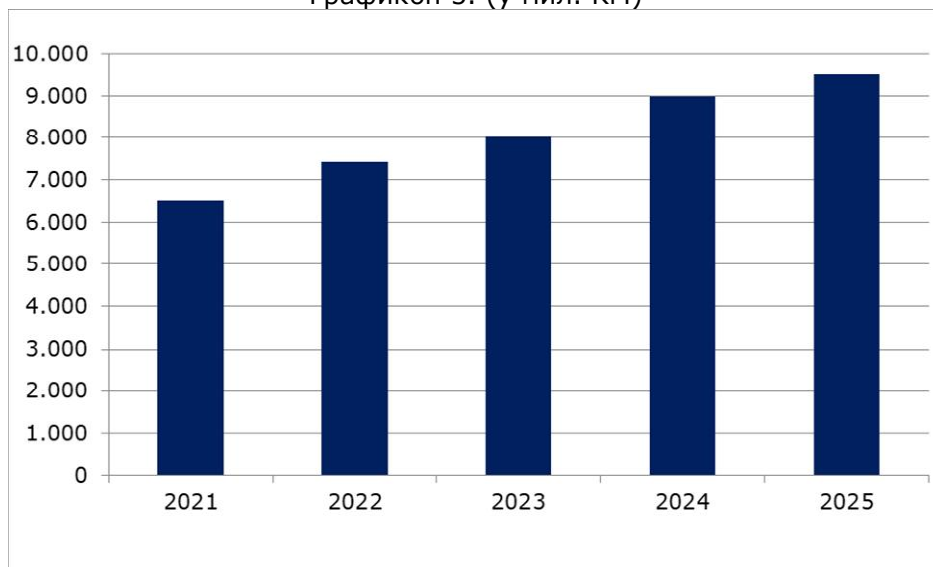
Трендови указују на постепено повећање удјела ентитетских нивоа и Брчко Дистрикта у укупној распоdjели прихода од индиректних пореза, уз паралелно смањење удјела минималних резерви и финансирања институција БиХ у средњем року.

1.2. Распоdjела нето прихода корисницима

Након издвајања средстава за потребе минималних резерви, преостали износ представља нето приходе од индиректних пореза намијењене за распоdjелу буџетским корисницима: институцијама БиХ, Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту.

Графиком 5 приказана је распоdjела укупних нето прихода од индиректних пореза у периоду 2021–2025. године, у милионима КМ.

Графикон 5. (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

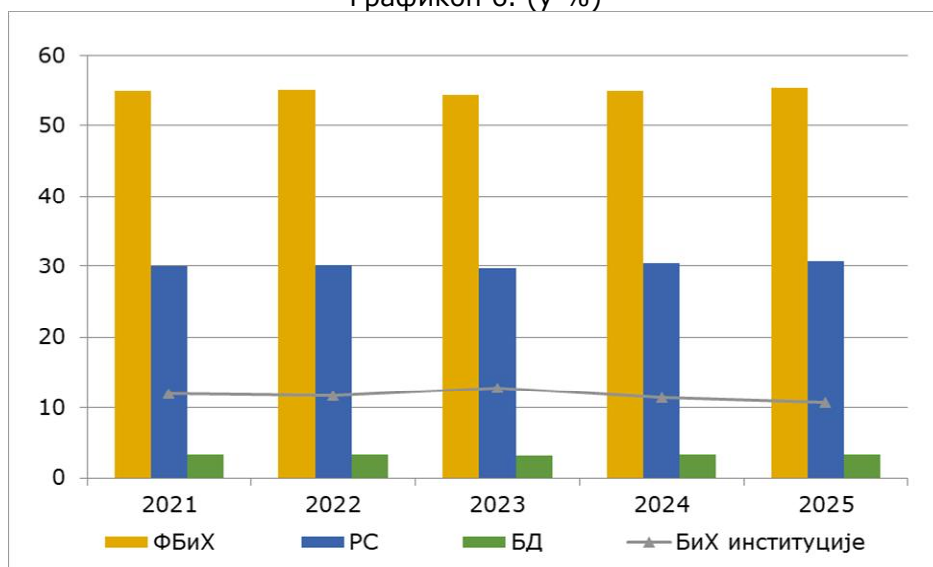
У посматраном периоду нето приходи од индиректних пореза показују стабилан узлазни тренд, што је резултат комбинације економских и фискалних фактора. Највећи утицај у периоду 2021–2024. имао је опоравак привреде након пандемије COVID-19, праћен растом потрошње, увоза и производње. Раст плата у јавном и приватном сектору, уз повећање животног стандарда и трошкова живота, допринио је повећаној потрошњи и већим приходима од ПДВ-а. Истовремено, инфлаторни притисци у посматраном периоду подигли су цијене роба и услуга, што се директно одразило на повећање наплате ПДВ-а, обзиром да се порез обрачунава на вриједност трансакције. Повећан обим увоза¹⁸, посебно енергената и основних производа, утицао је на раст прихода од царина, акциза и ПДВ-а на увезену робу. Јачање фискалне администрације кроз дигитализацију процедура, ефикасније контроле и смањење пореске евазије додатно је унаприједило наплату. Повећан број туриста¹⁹ у БиХ у наведеном периоду такође је посредно генерисао већи прилив од ПДВ-а кроз потрошњу у секторима услуга и малопродаје.

Посебно је значајно да је у 2025. години остварен наставак раста прихода од индиректних пореза, при чему је постигнут највиши ниво наплате у посматраном периоду. У односу на 2024. годину, раст прихода у 2025. години од 5,6% резултат је јачања домаће потражње, стабилизације економских токова и смањења инфлаторних притисака, што је омогућило раст реалне потрошње. Наставак фискалне дисциплине, унапређење наплате кроз дигитализацију и контроле, те и даље повољна кретања у међународној трговини допринијели су даљем повећању прихода. Остварени резултат указује на то да раст наплате индиректних пореза није био искључиво посљедица инфлације и постпандемијског опоравка, већ и структурних побољшања у фискалном систему и економији, што се може сматрати одрживим у средњем року.

Графиконом 6 представљено је учешће корисника у расподјели нето прихода од индиректних пореза у периоду 2021–2025. године. Расподјела обухвата институције БиХ, Федерацију БиХ, Републику Српску и Брчко Дистрикт. Анализа графикана показује да највећи дио прихода припада Федерацији БиХ, слиједи Република Српска, док институције БиХ и Брчко Дистрикт остварују мањи удио у укупној расподјели. Овај приказ омогућава увид у структуру расподјеле прихода и међугодишња кретања удјела корисника.

¹⁸ Извор: БХАС¹⁹ Извор: БХАС

Графикон 6. (у %)

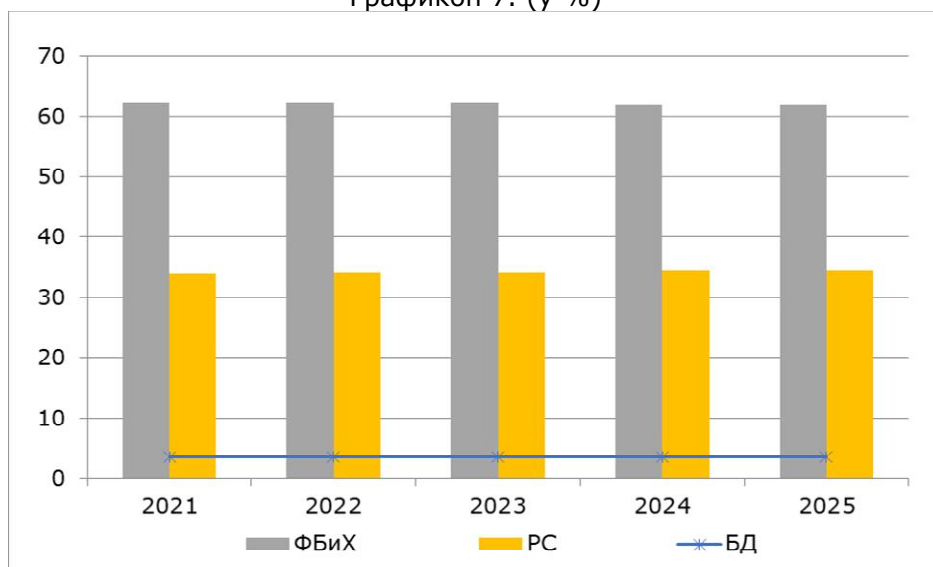

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Током цијелог анализираног периода, највећи удио у расподјели припада Федерацији БиХ, која остварује више од половине укупних прихода. Слједи Република Српска са удјелом од око 30%, док институције БиХ остварују мањи, али стабилан дио расподјеле (10–12%). Најмањи удио у расподјели има Брчко Дистрикт, са учешћем око 3%. Анализа показује да структура расподјеле остаје релативно стабилна током посматраног периода, са благим промјенама удјела појединих корисника.

Графиконом 7 приказана је расподјела нето прихода од индиректних пореза између ентитета и Брчко Дистрикта²⁰ у периоду 2021–2025. године, након издвајања дијела прихода који припада институцијама БиХ. Приказ омогућава увид у релативно учешће појединих корисника у укупним приходима и прати динамику расподјеле кроз посматрани период.

Графикон 7. (у %)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

²⁰ Укључујући спољни дуг ентитета и Брчко Дистрикта

Расподјела нето прихода од индиректних пореза између ентитета и Брчко Дистрикта одређује се према коефицијентима базираним на крајњој потрошњи, док је учешће Брчко Дистрикта дефинисано фиксним коефицијентом. У посматраном периоду 2021–2025. године коефицијенти расподјеле остају релативно стабилни, без значајнијих осцилација на годишњем нивоу.

Федерација БиХ задржава највећи удио у расподјели током цијелог периода, иако се у последње двије године биљежи благи пад њеног учешћа у односу на раније године, уз истовремени благи раст удјела Републике Српске. Учешће Брчко Дистрикта остаје константно у складу са фиксним коефицијентом, док је дио прихода који припада институцијама БиХ претходно издвојен.

Анализа показује да је структура расподјеле нето прихода између ентитета и Брчко Дистрикта током петогодишњег периода стабилна, уз мања прилагођавања удјела које одражавају промјене у крајњој потрошњи и економским кретањима у БиХ. Овај приказ омогућава увид у дугорочну динамику расподјеле и стабилност фискалних коефицијената.

2. Спољни дуг

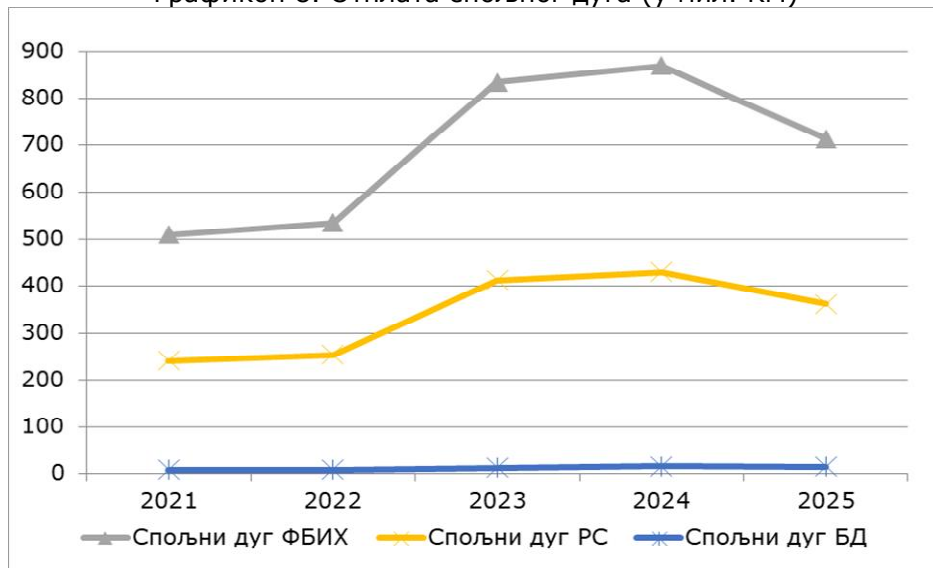
Након издвајања средстава за минималне резерве и финансирање институција Босне и Херцеговине, приоритетно се, прије саме расподјеле прихода ентитетима и Брчко Дистрикту, издваја износ намијењен за сервисирање спољног дуга. У складу са динамиком доспијећа, износи за отплату спољног дуга умањују укупна средства расположива за расподјелу ентитетима и Брчко Дистрикту.

Иако је спољни дуг евидентиран као обавеза Босне и Херцеговине према страним кредиторима, његова фактичка обавеза сноси се на ентитете и Брчко Дистрикт. Стога се средства издвојена за финансирање спољног дуга не укључују у износ који се дијели у њихове буџете, већ се од укупних прихода одузимају унапријед, у складу са припадајућом структуром дуга и роковима доспијећа²¹.

Графиком 8 приказано је кретање расподјеле прихода од индиректних пореза намијењених за финансирање спољног дуга у периоду 2021–2025. године, у милионима КМ.

²¹ План отплате и динамика плаћања одређена је распоредом Министарства финансија и трезора БиХ, док процедуру плаћања врши Централна банка као фискални агент.

Графикон 8. Отплата спољног дуга (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У посматраном периоду од 2021. до 2025. године графикон приказује динамику годишње отплате спољног дуга Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта, при чему су уочљиве значајне разлике у апсолутном износу и интензитету сервисирања међународних обавеза између ентитета и Брчко Дистрикта.

Федерација БиХ током цијелог анализираних периода биљежи највећи обим отплате спољног дуга. Након релативно стабилног нивоа отплате у 2021. и 2022. години, у 2023. години долази до израженог повећања износа сервисираних обавеза, што одражава доспијеће већег броја кредитних трансхи из раније закључених међународних аранжмана. Највиши ниво отплате забиљежен је у 2024. години, када је Федерација БиХ достигла врхунац годишњих обавеза по основу спољног дуга. У 2025. години присутан је осјетан пад износа отплате, што указује на повољнију структуру доспијећа и завршетак најинтензивнијег циклуса сервисирања дуга у анализираним периоду.

Република Српска у периоду од 2021. до 2024. године показује континуиран и постепен раст годишње отплате спољног дуга, уз највиши износ евидентиран такође у 2024. години. У поређењу са Федерацијом БиХ, ниво отплате је нижи у апсолутном износу, али тренд раста указује на равномјерно распоређене обавезе по основу међународних кредитних аранжмана. У 2025. години долази до смањења износа отплате, што сугерише смањење притиска на буџет Републике Српске у погледу сервисирања спољног дуга.

Брчко Дистрикт, иако учествује са најмањим апсолутним износима отплате, биљежи изражене промјене у релативном смислу. Током цијелог периода присутан је умјерен, али стабилан раст годишње отплате до 2024. године, када је достигнут максимални ниво. У 2025. години забиљежен је благи пад износа отплате, што је у складу са ограниченим обимом задужености и фискалним капацитетом Дистрикта.

У складу са раније преузетим међународним обавезама и дефинисаном динамиком доспијећа, 2024. година се издваја као кључна година по интензитету отплате спољног дуга за оба ентитета и Брчко Дистрикт. У тој години ентитети су повећали годишњи износ отплате за 4,2% у односу на 2023. годину, док је Брчко Дистрикт забиљежио знатно снажнији раст отплате, од 26,7%. Оваква кретања указују на повећане фискалне издатке усмјерене на уредно сервисирање међународних обавеза.

Графикон јасно указује да је динамика отплате спољног дуга најизраженија на нивоу Федерације БиХ, док Република Српска биљежи стабилан и предвидив профил сервисирања обавеза, а Брчко Дистрикт задржава низак, али релативно промјењив ниво отплате. Смањење износа отплате у 2025. години код ентитета и Брчко Дистрикта може се тумачити као индикатор релаксације буџетског оптерећења и потенцијално повољнијег средњорочног фискалног изгледа.

Табелом 3 приказано је учешће Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта у укупним годишњим издвајањима за отплату спољног дуга у периоду од 2021. до 2025. године, изражено у процентима. Укупна годишња издвајања за отплату спољног дуга у свакој посматраној години узета су као референтна вриједност, чиме је омогућена јасна компаративна анализа релативног доприноса ентитета и Брчко Дистрикта.

Табела 3.

у %	2021	2022	2023	2024	2025
Спољни дуг ФБИХ	67.2	67.1	66.4	66.3	65.5
Спољни дуг РС	31.9	31.9	32.7	32.7	33.2
Спољни дуг БД	0.9	1.0	0.9	1.1	1.3
Укупно	100	100	100	100	100

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Подаци из табеле указују на стабилну структуру учешћа ентитета и Брчко Дистрикта у укупној отплати спољног дуга током цијелог анализираног периода, уз мања годишња одступања која су у складу са доспијећима појединачних кредитних обавеза.

Федерација БиХ има доминантно учешће у укупним издвајањима, што је у складу са њеним већим фискалним капацитетом, обимом међународних кредитних аранжмана и раније преузетим обавезама. Република Српска учествује са значајним, али мањим удјелом у укупној отплати у односу на Федерацију БиХ, при чему је њено процентуално учешће релативно стабилно током посматраних година. Оваква структура указује на равномјерну расподјелу доспјелих обавеза и предвидиву динамику сервисирања спољног дуга. Брчко Дистрикт, иако учествује са најмањим процентуалним удјелом, има јасно дефинисано и континуирано присуство у укупним издвајањима за отплату спољног дуга. Његово учешће одражава ограничен обим задужености и фискалне могућности Дистрикта, али и уредно извршавање преузетих међународних обавеза.

Табела 3 потврђује да је структура укупних издвајања за отплату спољног дуга у периоду 2021–2025. године релативно стабилна и предвидива, уз јасну доминацију Федерације БиХ, уравнотежено учешће Републике Српске и ограничен, али конзистентан допринос Брчко Дистрикта. Оваква структура представља важан елемент за процјену фискалне одрживости и планирање будуће политике управљања спољним дугом.

Табелом 4 приказана је промјена у процентним поенима (п.п.) у учешћу Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта у укупним издвајањима за отплату спољног дуга, при чему се 2025. година посматра као референтна, а промјене се упоређују у односу на претходне године.

Табела 4.

промјена у п.п.	Индекс (2025-2024)	Индекс (2025-2023)	Индекс (2025-2022)	Индекс (2025-2021)
Спољни дуг ФБИХ	-0.7	-0.8	-1.6	-1.7
Спољни дуг РС	0.6	0.5	1.3	1.4
Спољни дуг БД	0.2	0.3	0.3	0.3

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Резултати указују да су промјене у структури укупних издвајања за отплату спољног дуга ограниченог интензитета, што потврђује висок степен стабилности у расподјели обавеза. Промјене у учешћу ентитета, изражене у процентним поенима, су мале и крећу се у уском распону, без изражених осцилација у односу на претходне године. Брчко Дистрикт током посматраног периода такође не биљежи значајније промјене у процентуалном учешћу, већ задржава стабилан и готово непромијењен удио у укупним издвајањима за отплату спољног дуга. Овакво кретање указује на континуирану и предвидиву динамику сервисирања обавеза, у складу са ограниченим обимом задужености Дистрикта.

Табела 4 потврђује да 2025. година не доноси структурне промјене у расподјели терета отплате спољног дуга, већ одражава стабилност и континуитет у учешћу ентитета и Брчко Дистрикта, у складу са раније преузетим међународним обавезама.

3. Приходи од путарине за аутопутеве

Приходи од путарине²² уплаћују се на посебан подрачун у оквиру јединственог рачуна који је отворен код Централне банке БиХ. Расподјела ових прихода врши се у складу са Законом о уплатама на јединствени рачун и расподјели прихода²³.

Од укупно наплаћеног износа путарине, 10% остаје на подрачуну јединственог рачуна и служи за поравнање прихода након утврђивања коначне методологије расподјеле, док се преосталих 90% расподјељује између ентитета и Брчко Дистрикта према утврђеним процентима: Федерацији БиХ 59%, Републици Српској 39%, Брчко Дистрикту 2%²⁴.

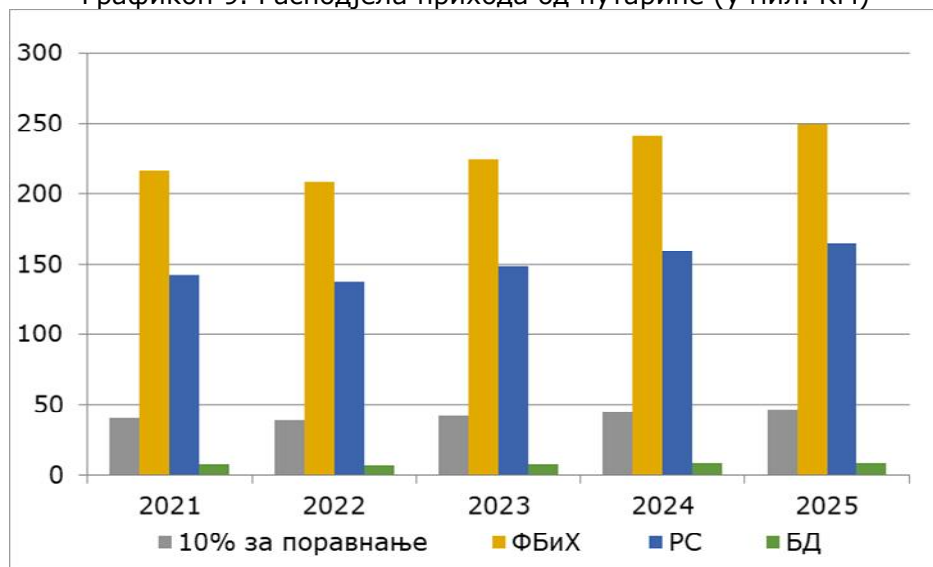
Графиком 9 приказан је износ који је распоређен у периоду 2021-2025. године, у милионима КМ.

²² Износ путарине по литру деривата који се стављају у промет на тржишту БиХ у анализираном периоду износи 0,25 КМ; Закон о измјенама и допунама Закона о акцизама у БиХ, „Службени гласник БиХ”, бр. 91/17

²³ „Службени гласник БиХ”, бр. 55/04, 34/07, 49/09, 91/17

²⁴ Расподјела прихода врши се у складу са Одлуком о привременој расподјели прихода од путарине за аутопутеве, „Службени гласник БиХ”, бр. 102/09 и Одлуком о привременој расподјели прихода од путарине за изградњу аутопутева и изградњу и реконструкцију других путева, „Службени гласник БиХ”, бр. 50/18

Графикон 9. Расподјела прихода од путарине (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

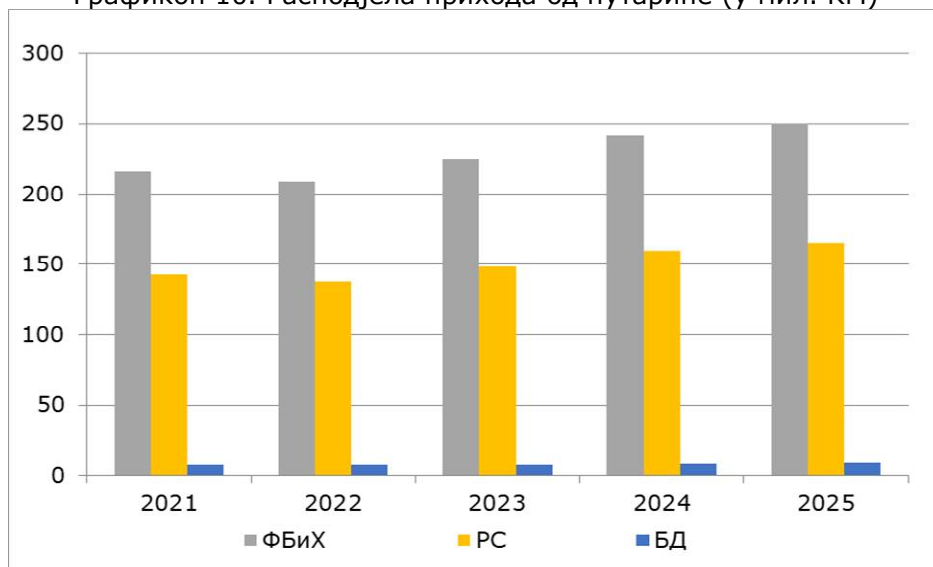
У посматраном периоду видљив је тренд постепеног раста укупно распоређених средстава, нарочито у посљедње двије године. Највећи дио прихода континуирано припада Федерацији БиХ, затим Републици Српској, док Брчко Дистрикт остварује знатно мањи, али стабилан износ средстава. Износ од 10% који се задржава на подрачуну јединственог рачуна ради поравнања такође биљежи благи раст, у складу с растом укупно наплаћених прихода од путарине.

Износ од 10% који се према важећим Одлукама задржава на подрачуну јединственог рачуна и служи за поравнање прихода по утврђивању коначне методологије расподјеле, акумулира се до доношења Одлуке Управног одбора Управе за индиректно опорезивање о привременој расподјели прихода од путарине за аутопутеве која су остала на подрачуну јединственог рачуна²⁵.

Графиконом 10 приказан је припадајући износ додијељен ентитетима и Брчко Дистрикту приликом редовне расподјеле за период 2021-2025. године, у милионима КМ.

²⁵ Расподјела дијела акумулираног износа намијењеног за поравнање са подрачуна јединственог рачуна није извршена у петогодишњем периоду приказаном анализом, извршена је у ранијим годинама у складу са Одлукама о привременој расподјели прихода од путарине за аутопутеве који су акумулирани на подрачуну јединственог рачуна; „Службени гласник БиХ“, бр. 83/11, 62/13, 67/15, 42/17. Додатно, у 2025. години, одређени износ од 240 милиона КМ прихода од путарине распоређен је према одлуци Високог представника („Службени гласник БиХ“, број 44/2025). Ова расподјела представља изузетак од стандардне методологије и није утицала на основне трендове расподјеле прихода према ентитетима и Брчко Дистрикту.

Графикон 10. Расподјела прихода од путарине (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Кретање расподеле прихода од путарине приказано графиконом не обухвата период законских измјена у погледу износа прихода од намјенске путарине, нити додатне расподеле извршене на основу посебних одлука. У посматраном периоду не уочавају се значајније осцилације у годишњој расподели прихода од путарине, већ је присутан стабилан и постепен раст укупних износа.

У посматраном петогодишњем периоду евидентиран је континуирани раст укупних прихода од путарине, који је настављен и у 2025. години, када је укупан износ распоређених прихода повећан за 3,7% у односу на претходну годину.

С обзиром на примјену фиксних коефицијената расподеле, повећање прихода по корисницима Федерацији Босне и Херцеговине, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ одвијало се пропорционално укупном расту наплаћених средстава.

Закључак

Анализа расподеле прихода од индиректних пореза у Босни и Херцеговини за период 2021–2025. године указује на стабилан и предвидив систем фискалне расподеле, који омогућава ефикасно прикупљање и транспарентно управљање јавним средствима. Током посматраног периода, укупни приходи од индиректних пореза биљеже континуиран раст, што је резултат комбинације постпандемијског економског опоравка, повећане домаће потрошње, раста плата, инфлаторних кретања, као и структурних побољшања у фискалном систему, укључујући дигитализацију и јачање наплате.

Расподјела бруто и нето прихода потврђује стабилну структуру између ентитета, Брчко Дистрикта и институција БиХ. Федерација БиХ остварује највећи удио прихода, док Република Српска биљежи постепени раст свог удјела, а Брчко Дистрикт задржава константан, али мањи дио расподеле. Минималне резерве и финансирање институција БиХ показују релативну стабилност, уз благе промјене које одражавају прилагођавање економским и фискалним кретањима. Сервисирање спољног дуга одвија се уредно и предвидиво, с доминантним учешћем Федерације БиХ и стабилним доприносом Републике Српске и Брчко Дистрикта. Раст расподеле нето прихода, укључујући приходе од путарине

за аутопутеве, потврђује фискалну одрживост и способност унутрашњих нивоа власти да планирају и извршавају буџете у складу са актуелним приходима.

Свеукупно, анализа потврђује да је систем расподеле прихода од индиректних пореза у БиХ карактерисан стабилношћу, транспарентношћу и предвидивим трендовима раста, што представља кључни елемент за одржавање фискалне равнотеже, унапређење јавних финансија и дугорочну одрживост буџета на свим нивоима власти.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s